

آشنایی اجمالی با سیاستگذاری در حوزه هنر؛
(سینما، هنرهای نمایشی، موسیقی و هنرهای تجسمی)

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۲	۱. شاخه‌ها و گونه‌های هنر
۴	۲. مدیریت هنری
۲۷	۳. اعتبارات دریافتی
۲۸	۴. نمایی آماری از وضعیت هنر
۴۰	۶. نشریات حوزه هنر
۴۱	۷. جشنواره‌های هنری
۴۴	جمع‌بندی
۴۹	منابع و مأخذ

آشنایی اجمالی با سیاستگذاری در حوزه هنر؛ (سینما، هنرهای نمایشی، موسیقی و هنرهای تجسمی)

چکیده

مقدمه هر نوع سیاستگذاری، قانونگذاری و برنامه‌ریزی در هر حوزه‌ای، شناخت اقدامات و وضعیت جاری در آن حوزه است. برای سیاستگذاری، قانونگذاری و برنامه‌ریزی در حوزه هنر نیز باید حتی‌المقدور نسبت به این حوزه و روندها و فرآیندهای مؤثر بر آن آشنا بود. گزارش حاضر به جهت فراهم شدن چنین مقدمه‌ای در حوزه هنر، تدوین شده است. به این منظور ابتدا شاخه‌های مختلف هنری که در روندهای سیاستی مورد شناسایی و برنامه‌ریزی قرار گرفته‌اند، معرفی شده‌اند، بعد از آن، مجموعه سازمان‌ها و نهادهای حاکمیتی و در ضمن نهادهای غیردولتی و بین‌المللی در حوزه هنر مورد شناسایی و توصیف قرار گرفته‌اند، سپس اشاره کوتاهی به مجموعه اعتبارات هزینه شده در حوزه هنر شده است، بعد از آن نمایی آماری از وضعیت هنر ارائه شده و در نهایت به عمده‌ترین چالش‌هایی که در این حوزه به نظر می‌رسیده پرداخته شده است.

مقدمه

سیاستگذاری در عرصه هنر، از به رسمیت شناختن شاخه‌ها و گونه‌های خاصی از هنر آغاز می‌شود، به قانونگذاری و برنامه‌ریزی در مورد آنها پیوند می‌خورد، منجر به شکل‌گیری ساختارهای حاکمیتی معطوف به آن گونه‌ها می‌شود و در نهایت به تأثیراتی عینی در حوزه هنر منجر می‌گردد. با فرض آنکه بتوان با دستکاری و اصلاح روند مذکور، حوزه هنر را به جهاتی خاص هدایت کرد، اولین اقدام برای اصلاح، شناسایی دقیق این روند خواهد بود. طبیعتاً برای این نوع شناسایی؛ ابتدا باید تعریف نهادهای حاکمیتی درباره این گونه‌ها را بررسی کرد، بعد از آن باید انواع روندهای حاکمیتی جاری را مورد مطالعه قرار داد، سپس نمایی کلی و احتمالاً آماری از حوزه هنر ارائه داد و در نهایت چالش‌ها و مشکلات پیش‌روی این حوزه را بررسی کرد. طبق این الگو گزارش حاضر سعی دارد با رویکردی توصیفی ضمن نگاهی به متولیان و کارگزاران اصلی هنر در انحای مختلف و ارائه نمایی آماری از فعالیت‌های جاری در آن، به بررسی مهمترین چالش‌های حوزه هنر بپردازد.

۱. شاخه‌ها و گونه‌های هنر

در ذیل برای آشنایی بیشتر با ابعاد هر یک از گونه‌های هنر که در ساختار حال حاضر سیاستگذاری فرهنگی کشور مورد توجه می‌باشد، توصیفی اجمالی از آنها ارائه شده است:

۱-۱. هنر سینما

در تعریف آن آمده که «سینما شاخه‌ای از هنر است که در آن یک داستان به وسیله دنباله‌ای از تصاویر متحرک (فیلم) نمایش داده می‌شود. یک نمایش سینمایی که فیلم سینمایی نامیده می‌شود، از عناصر تصویر (به صورت مجموعه‌ای از فریم‌ها) و صدا (گفتگو، صدا و موسیقی) تشکیل شده است. یک فیلم براساس فیلمنامه یا سناریو و توسط مجموعه‌ای از بازیگرها، کارگردان، فیلمبردار و... ساخته می‌شود»^۱.

فیلمنامه‌نویسی، طراحی صحنه و لباس، گریم، بازیگری، اکران و نمایش، تدوینگری، کارگردانی، فیلمبرداری، انجام امور تبلیغاتی و انتشاراتی، برگزاری جشنواره‌ها و مجامع، صداپردازی، تدارکات و تجهیزات، موسیقی‌سازی، نورپردازی، جلوه‌های ویژه، عکاسی، تهیه‌کنندگی از جمله زمینه‌های اصلی فعالیت در سینما به حساب می‌آیند.

فرآیند تهیه یک فیلم «از نگارش فیلمنامه، انتخاب عوامل سازنده (تهیه‌کننده، فیلمنامه‌نویس، کارگردان، بازیگر، فیلمبردار و...)، مراحل فنی فیلم (فیلمبرداری، تدوین، صدا، ظهور، چاپ)، تا تهیه کلی‌های نهایی از فیلم برای نمایش در سینما را شامل می‌شود»^۲.

برای فیلم به‌عنوان نتیجه اصلی هنر - صنعت سینما تقسیمات و طبقه‌بندی‌های چندی براساس ژانرها یا محتوا^۳، براساس زمان^۴ و براساس نوع وجود دارد که براساس نوع فیلم‌ها: فیلم سینمایی، فیلم مستند، فیلم کارتونی (انیمیشن) مورد توجه هستند.

۱. سایت حوزه هنری: <http://www.hozehonari.com/Default.aspx?page=6220>

۱. سایت حوزه هنری:

۲. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تعاریف و مفاهیم واژه‌ها و اقلام آماری حوزه فرهنگ و هنر، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۱، ص ۱۵.

۳. در تقسیم‌بندی که سایت (<http://www.imdb.com/genre/IMDb>) درخصوص ژانر انجام داده گونه‌های آن را چنین آورده است: اکشن (پرز و برخورد)، ماجراجویانه، کمدی، خانوادگی، تاریخی، جادوگرانه، علمی - تخیلی، جنگی، جنایی - پلیسی، فانتزیک، ترسناک، خبری، ورزشی، وسترن، انیمیشن، مستند، فیلم - نوار (فیلم‌های با مضامین سیاه)، موسیقی، تله‌فیلم، گفتگومحور، زندگینامه‌ای، عاشقانه، داستانی، موزیکال، هیجان‌انگیز.

۴. فیلم کوتاه (کمتر از ۱۵ دقیقه)، فیلم نیمه‌بلند (بین ۱۵ تا ۴۵ دقیقه) و فیلم بلند (بیش از ۴۵ دقیقه).

۲-۱. هنرهای نمایشی

طبق (ماده (۱)) آیین‌نامه نظارت بر نمایش و صدور پروانه نمایش مصوب ۱۳۷۹/۲/۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی، مقصود از نمایش اجرای هرگونه تئاتر ایرانی و خارجی از جمله نمایش‌های مذهبی، سنتی، شادی‌آفرین و تفریحی با زمان‌های کوتاه، متوسط و طولانی می‌باشد. به عبارتی روشن‌تر مقوله هنرهای نمایشی شامل تئاتر، شبیه‌خوانی، پرفورمانس، سرگرمی‌های نمایشی (سیرک، تردستی، تقلید صدا، طنزگویی)، نمایش‌های عروسکی و نمایش موزیکال است. زمینه‌های فعالیتی در این مقوله عبارتند است: نمایشنامه‌نویسی، طراحی صحنه و لباس، بازیگری، کارگردانی و ساخت موسیقی.

شکل‌گیری هنرهای نمایشی در قالب گونه‌های فوق‌الذکر با ارائه طرح و یا متن نمایشنامه‌ای که قرار است به اجرا در آید، آغاز می‌شود که پس از تصویب در مبادی نظارتی و کسب مجوزهای لازم در سالن‌های نمایش اجرا و ارائه می‌شود.

نمایش براساس محتوا و مخاطب خود به چند گونه تقسیم می‌شود که شامل نمایش مذهبی، دفاع مقدس، کمدی، کودک و نوجوان، آموزشی، سنتی، حماسی، عروسکی، تراژدی، تعزیه، خیمه‌شب‌بازی و بازی‌های کمدی سنتی می‌باشد.^۱

۳-۱. هنر موسیقی

موسیقی با ایجاد یک ملودی ساده آغاز می‌شود و با طی مراحل تولیدی در قالب اجرای صحنه‌ای و ضبط در ابزارهای مربوطه به عموم عرضه می‌شود. در مرحله تولید اثر باید به فعالیت‌هایی چون آهنگ‌سازی، نت‌نویسی، تنظیم آهنگ، رهبری گروه، سرپرستی گروه، خوانندگی، نوازندگی، ضبط صدا و... اشاره کرد. این هنر نیز به انواع مختلفی تفکیک می‌شود.^۲

۴-۱. هنرهای تجسمی

هنرهای تجسمی را می‌توان «هنرهای بصری که از طریق هماهنگی در ترکیب‌بندی، شکل و محتوا به بیان ذهنیت و احساس و خلاقیت هنرمند می‌پردازد»^۳ دانست «آیین‌نامه صدور اجازه تأسیس، انحلال و نظارت بر فعالیت نگارخانه‌ها»^۴ هنرهای تجسمی را شامل نقاشی، خوشنویسی، عکس، مجسمه، سفال،

۱. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، همان، ص ۵۶.

۲. انواعی چون موسیقی سنتی، کلاسیک، پاپ، مقامی (فولکوریک) و گونه‌هایی که کمتر در کشور ما رواج دارد مانند جاز، رپ، بلوز، راک و... قابل تفکیک است.

۳. همان، ص ۶۲.

۴. ن.ک: پایگاه اینترنتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر معاونت هنری، امور هنرهای تجسمی:

آثار گرافیک، حکاکی و نظایر آن می‌داند. از انواع دیگر این هنر می‌توان به سفال و آبگینه، چیدمان (شاخه‌ای از مجسمه‌سازی)، کاریکاتور و طراحی (با مبنای نقاشی)^۱ اشاره کرد.

۲. مدیریت هنری

طبق اصول سیاست‌های فرهنگی کشور که توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید^۲ برای متولیان عرصه فرهنگ و هنر تکالیفی در نظر گرفته شده است. این تکالیف رامی‌توان مبنای طبقه‌بندی دستگاه‌های تصمیم‌گیر و متولی در عرصه هنر قرار داد.

براساس این اصول که سرفصل تنظیم ساختارهای مختلف در حوزه سیاستگذاری فرهنگی - هنری است، ۶ سنخ اصلی از فعالیتهای حاکمیتی را می‌توان استنباط کرد؛ فعالیتهای:

- سیاستگذارانه (تعیین خط‌مشی‌های کلان)،
- حمایتی (از آثار هنری و کنشگران مربوطه)،
- توسعه‌ای (ساخت و تجهیز مراکز تولید و عرضه)،
- ترویجی (کمک به گسترش ارزش‌های مطلوب فرهنگی و هنری)،
- آموزشی - پژوهشی،
- نظارتی.

این فعالیتهای حاکمیتی در فرآیندی که یک اثر هنری طی می‌کند، تا از مراحل پیش از تولید، تولید و عرضه بگذرد، به نوعی حضور دارند و آثار کم و یا زیادی در این فرآیندها از خود به‌جا می‌گذارند.

۱. در گفتگو با آقای فلاح‌فر، کارشناس هنرهای تجسمی مرکز هنرهای تجسمی معاونت هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۲. برخی از این تکالیف در بخش فرهنگ و هنر این مصوبه عبارتند از:
 ۱. تأسیس مجتمع‌های فرهنگی، هنری، سینمایی و شبکه‌های توزیع و فروش زنجیره‌ای در سراسر کشور به‌منظور عرضه سریع و ارزان محصولات و تولیدات فرهنگی و هنری.
 ۲. ایجاد، تقویت و تجهیز سالن‌های سینما، تالارهای نمایش، نگارخانه‌ها، موزه‌های هنری به تناسب جمعیت،
 ۳. تقویت و ایجاد مراکز و تأسیساتی مانند هنرستان‌ها، فیلم‌خانه‌های ملی، لابراتوار و مراکز سینمایی کشور، استودیوهای بزرگ ضبط موسیقی ایرانی، شهرک سینمایی، فرهنگستان علوم (گروه هنر) و شبکه سراسری خانه‌های فرهنگ و موزه.
 ۴. هدایت و ترویج و آموزش عمومی هنر و ادبیات، به‌ویژه هنرهای سنتی ملی و اسلامی و برگزاری جشنواره‌ها و مسابقات منطقه‌ای و سراسری با اختصاص جوایز و پاداش‌های مناسب.
 ۵. کمک به افزایش تولید سینمایی و هنری و نیز نمایش فیلم و اجرای تئاتر در مراکز آموزشی کارگری و کارمندی به‌منظور همگانی کردن فرهنگ و استفاده از انواع آموزش‌های تخصصی دولتی و آزاد.
 ۶. کمک به ایجاد کانون‌های مخصوص نویسندگان و هنرمندان و تقویت جریان‌ها و تشکل‌های متعدد.
 ۷. وضع مقررات لازم برای حمایت قانونی از آثار و تولیدات فرهنگی، علمی و هنری.
 ۸. کمک به توسعه ارتباطات سازنده میان هنرمندان و نویسندگان و محققان داخلی و خارجی.
 ۹. تشکیل و تقویت و تجهیز مراکز اطلاعات فرهنگی و هنری و مراکز حفظ و تنظیم اسناد، مدارک و شناسنامه‌های فرهنگی و هنری.
 ۱۰. ایجاد و تقویت مجتمع‌های پژوهشی و تحقیقات کاربردی در زمینه‌ها و بخش‌های مختلف فرهنگی.

در ادامه با توجه به این ۶ سنخ اصلی از تکالیف حاکمیتی، مجموعه‌ای از مهمترین دستگاه‌ها و نهادهای اثرگذار در تولید و عرضه آثار هنری مورد بررسی قرار خواهند گرفت. لازم به ذکر است که برخی از دستگاه‌ها و همچنین قوانین و مقررات شأنی فرابخشی در حوزه هنر دارند، به نحوی که نمی‌توان گفت به‌گونه‌ای خاص از هنر، اختصاص دارند. لذا در بررسی مهمترین قوانین و مقررات و دستگاه‌ها، بخشی از آنها را تحت عنوان «کلیت حوزه هنر» (که در بردارنده همه هنرها می‌باشد)، طبقه‌بندی خواهیم کرد و بخشی دیگر را با توجه به زمینه تخصصی‌شان ذیل گونه‌های مربوطه (سینما، موسیقی، هنرهای نمایشی و هنرهای تجسمی) قرار خواهیم داد.

۲-۱. سیاستگذاری

منظور از متولیان سیاستگذاری، نهادها و سازمان‌هایی هستند که خط‌مشی کلان و خرد در هر حوزه‌ای را در ابعاد فوق و در سطحی ملی تعیین می‌کنند.

در حوزه هنر پنج دستگاه اصلی برای سیاستگذاری و سیاست‌سازی قابل شناسایی هستند که شامل:

۲-۱-۱. مجلس شورای اسلامی

شأن این نهاد به‌عنوان قوه مقننه در جایگاهی است که طبق اصل هفتادویکم قانون اساسی «در عموم مسائل می‌تواند قانون وضع کند». لذا حوزه هنر نیز از این قاعده مستثنا نبوده و قوانین^۱ چندی برای آن وضع شده است. در ساختار فعلی مجلس شورای اسلامی، کمیته هنر و رسانه در کمیسیون فرهنگی به‌صورت تخصصی به حوزه هنر می‌پردازد.

۱. از آنجایی که قوانین نوعی سیاست تلقی می‌شوند، لذا وظیفه قانونگذاری مجلس شورای اسلامی نیز نوعی سیاستگذاری به‌حساب آمده است.

جدول ۱. قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی در حوزه هنر

زمان تصویب	در کلیت حوزه هنر
۱۳۴۸/۱۰/۱۱	قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان
۱۳۸۶/۱۰/۱۶	قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند
۱۳۶۵/۱۲/۱۲	قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
هنرهای نمایشی	
۱۳۷۷/۲/۱۳	قانون تشکیل بنیاد فرهنگی و هنری رودکی
سینما	
۱۳۵۶/۱۲/۱۶	قانون اجازه تشکیل شرکت سهامی تهیه و توزیع فیلم به وزارت فرهنگ و هنر
۱۳۶۵/۱/۱۹	قانون اخذ ۲ درصد از کل فروش بلیط سینماهای کشور
۱۳۶۰/۱۱/۲۷	قانون هزینه بازبینی فیلم‌های سینمایی داخلی و خارجی
موسیقی	
۱۳۵۲/۹/۲۶	قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی
هنرهای تجسمی (قانونی ندارد)	

۲-۱-۲. شورای عالی انقلاب فرهنگی

این شورا براساس شرح وظایف خود، در کنار «تدوین اصول سیاست فرهنگی نظام جمهوری اسلامی و تعیین اهداف و خط‌مشی‌های آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و اجتماعی کشور»^۱ به تدوین و تصویب سیاست‌های کلان تولید و نشر آثار هنری و آموزش و پژوهش هنر می‌پردازد و ضوابط تأسیس مؤسسات و مراکز فرهنگی، فرهنگستان‌ها، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی را تصویب و مرجع طرح و تدوین و تصویب برنامه‌های فرهنگی را تعیین می‌کند. براین اساس این نهاد یکی از اصلی‌ترین متولیان سیاستگذار برای هنر به حساب می‌آید.

از مجموع ساختارهایی که در زیرمجموعه شورای عالی انقلاب فرهنگی قرار دارند باید به شورای هنر به عنوان یکی از شوراهای اقماری اشاره کرد که به صورت تخصصی در حوزه هنر، سیاست‌های کلان را تهیه و تدوین و به شورای عالی انقلاب فرهنگی و مجمع تشخیص مصلحت نظام پیشنهاد می‌کند.^۲ همچنین باید از کمیسیون هنر و معماری نام برد که در تابستان ۱۳۹۰ تشکیل شده تا به تدوین سیاست‌های هنری کمک کند.

اهم سیاست‌های هنری مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی عبارتند از:

۱. بازنگری اهداف و وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی، مصوب دویست و نود و دومین جلسه مورخ ۱۳۷۱/۷/۲۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی.

۲. مصوب جلسه ۴۲۵ مورخ ۱۳۷۷/۵/۲۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی.

جدول ۲. مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی در حوزه هنر

زمان تصویب	در کلیت حوزه هنر
۱۳۷۱/۵/۲۰	اصول سیاست فرهنگی کشور
۱۳۷۴/۲/۱۹	موافقت اصولی با طرح پیشنهادی برای تقویت رشته‌های هنر
۱۳۷۴/۲/۱۹	طرح تقویت رشته‌های هنر
۱۳۷۹/۱/۲۳	بازنگری در سرفصل دروس رشته‌های هنر
۱۳۸۰/۳/۲۹	بازنگری در گزینش عملی رشته‌های هنر
۱۳۸۰/۱/۲۱	ضوابط تأسیس و نظارت بر آموزشگاه‌های آزاد هنری ^(۱)
۱۳۸۲/۱۰/۹	سیاست‌های حمایت از اشتغال هنرمندان
۱۳۸۰/۱/۲۱	آیین‌نامه تشکیل شورای ارزشیابی هنرمندان هنرهای سنتی و ضوابط ارزشیابی این هنرمندان در رشته‌های کتابت، نگارگری و هنرهای صناعی ^(۲)
۱۳۸۴/۷/۱۲	متمم آیین‌نامه شورای ارزشیابی هنرمندان، نویسندگان و شاعران کشور
۱۳۸۰/۵/۹	تشکیل مرکز تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری
۱۳۸۵/۱۰/۵	ماده واحده تأسیس مؤسسه هنرمندان پیشکسوت
۱۳۸۵/۱۱/۳	اساسنامه مؤسسه هنرمندان پیشکسوت
۱۳۷۷/۵/۲۷	آیین‌نامه شورای هنر ^(۳)
۱۳۷۷/۱۲/۲۵	اساسنامه فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران
۱۳۸۲/۷/۲۸	تأسیس مؤسسه فرهنگی - هنری صبا وابسته به فرهنگستان هنر
۱۳۷۷/۲/۲۰	ضوابط عام تأسیس مراکز، مؤسسات، انجمن‌ها و کانون‌های فرهنگی و هنری و نظارت بر آنها
۱۳۷۰/۶/۵	ماده واحده در رابطه با تأسیس انجمن‌های علمی و ادبی و هنری
۱۳۷۰/۸/۷	نحوه تشکیل و صدور تأسیس انجمن‌های علمی و ادبی و هنری جایگزین مصوبه شماره ۱۹۰۶ ش مورخ ۱۳۷۰/۶/۵ شورای عالی
۱۳۸۵/۱۲/۱۵	حضور دبیر یا یک عضو هیئت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی در ترکیب هیئت امنای جشنواره فارابی
۱۳۸۴/۲/۲۷	تشکیل کمیته ملی سیاستگذاری و تعیین اولویت‌های معرفی آثار مکتوب شخصیت‌های شاخص فرهنگی، علمی و هنری
۱۳۷۸/۵/۱۲	ضوابط برگزاری مسابقات فرهنگی و هنری
۱۳۷۱/۸/۲۶	بررسی و هماهنگی سیاست‌های سینما، تئاتر، صداوسیما و مطبوعات
هنرهای نمایشی	
۱۳۷۹/۲/۶	ضوابط نظارت بر نمایش و صدور پروانه
۱۳۷۸/۱۲/۲۲	سیاست‌های هنرهای نمایشی ^(۴)
سینما	
۱۳۷۷/۱۲/۲۶	آیین‌نامه و ضوابط تأسیس آموزشگاه‌های سینمایی سمعی و بصری
۱۳۸۴/۷/۲۷	سیاست‌های توزیع و نمایش فیلم‌های سینمایی و مواد سمعی و بصری خارجی
۱۳۷۷/۱۱/۱۸	آیین‌نامه اجرایی صدور پروانه تأسیس و بهره‌برداری مؤسسات و شرکت‌های تکثیر برنامه‌های ویدئویی
۱۳۷۱/۱۰/۲۲	شرایط استفاده صحیح از لوازم و تجهیزات و محصولات مختلف سمعی و بصری و برنامه‌های تصویری در قالب ویدئو ^(۵)
موسیقی (مصوبه‌ای ندارد)	
هنرهای تجسمی (مصوبه‌ای ندارد)	

(۱) این مصوبه دارای یک اصلاحیه در مورخ (۱۳۸۵/۴/۲۰) می‌باشد.

(۲) این مصوبه دارای یک اصلاحیه در مورخ (۱۳۸۲/۷/۱۴) می‌باشد.

(۳) این مصوبه دارای یک الحاقیه در تاریخ (۱۳۸۵/۸/۲۳) می‌باشد.

(۴) این مصوبه دارای دو اصلاحی است که شامل: تکمیل تبصره «۲» ماده (۳) سیاست‌های هنرهای نمایشی (مصوب ۱۳۸۱/۴/۱۱) و

اصلاح ماده (۵) آیین‌نامه سیاست‌های هنرهای نمایشی (۱۳۸۲/۴/۲۴).

(۵) این مصوبه دارای یک الحاقیه در مورخ ۱۳۸۱/۴/۱۱ می‌باشد.

۳-۱-۲. هیئت وزیران

این نهاد که در قوه مجریه قرار دارد، طبق اصل یکصدوسی و هشتم قانون اساسی «حق دارد برای انجام وظایف اداری و تأمین اجرای قوانین و تنظیم سازمان‌های اداری به وضع تصویب‌نامه و آیین‌نامه بپردازد. هریک از وزیران نیز در حدود وظایف خویش و مصوبات هیئت وزیران حق وضع آیین‌نامه و صدور بخشنامه را دارد...». براین اساس هرچند جایگاه و شأن این نهاد مانند مجلس شورای اسلامی و یا شورای عالی انقلاب فرهنگی نیست، اما مصوبات آن، با توجه به آنکه دارای اثری ملی بوده و دستگاه‌های متعددی را دربر می‌گیرد، می‌تواند یک سیاست تلقی شود و هیئت وزیران را می‌توان یکی از سیاستگذاران حوزه هنر به شمار آورد. اهم مصوبات هیئت وزیران عبارتند از:

جدول ۳. مصوبات هیئت وزیران در حوزه هنر

زمان تصویب	در کلیت حوزه هنر
۱۳۸۱/۲/۱	اساسنامه بنیاد فرهنگی و هنری رودکی ^(۱)
۱۳۸۳/۹/۲۵	آیین‌نامه برگزاری جشن‌های ملی و بین‌المللی فرهنگی و هنری خلیج فارس
۱۳۸۳/۱۰/۲۰	آیین‌نامه برگزاری جشن‌های ملی و بین‌المللی فرهنگی و هنری خزر (کاسپین)
۱۳۶۸/۴/۱۰	آیین‌نامه نظارت و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بر فعالیت‌های فرهنگی هنری و تبلیغاتی خارجیان مقیم ایران
۱۳۵۴/۶/۲۳	آیین‌نامه اجرایی ماده (۲۱) قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۵۰/۱۰/۴ هیئت وزیران با اصلاحات بعدی ^(۲)
۱۳۸۲/۴/۱۱	آیین‌نامه اجرایی خروج محصولات فرهنگی و هنری
۱۳۸۱/۳/۲۲	آیین‌نامه اجرایی تأسیس مراکز، مؤسسات، کانون‌ها و انجمن‌های فرهنگی و هنری خارجیان مقیم ایران
۱۳۷۹/۱۱/۲۶	آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۶۱) قانون برنامه سوم توسعه ^(۳)
۱۳۸۴/۵/۸	آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۶۱) تنفیذی قانون برنامه سوم توسعه، موضوع ماده (۱۰۵) قانون برنامه چهارم توسعه
۱۳۸۲/۵/۱۵	اجازه تنظیم اساسنامه و تشکیل صندوق اعتباری حمایت از نویسندگان و هنرمندان کشور به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۱۳۸۵/۴/۱۴	نحوه پرداخت جایزه صادراتی به صادرکنندگان نرم‌افزار و محصولات فرهنگی و هنری
۱۳۷۹/۶/۱۳	آیین‌نامه تکریم هنرمندان پیشکسوت ^(۴)
هنرهای نمایشی (مصوبه‌ای ندارد)	
سینما	
۱۳۶۲/۱۰/۲۵	تصویب‌نامه درخصوص تعیین قیمت بلیط سینماهای کشور
۱۳۶۲/۱۰/۱۸	نحوه تعیین قیمت بلیط سینماها و معافیت تولیدکنندگان فیلم‌های ایرانی از پرداخت عوارض شهرداری ^(۵)
۱۳۶۵/۵/۵	شمول تصویب‌نامه شماره ۱۳۳۴۶ مورخ ۱۳۶۲/۲/۱۶ به مواد تبلیغاتی مربوط به فیلم‌های

زمان تصویب	در کلیت حوزه هنر
	سینمایی که توسط وزارت ارشاد اسلامی و بنیاد سینمایی فارابی به همراه فیلم مربوط وارد می شود
۱۳۶۱/۱۲/۲۴	نظارت بر نمایش فیلم و اسلاید و ویدئو و صدور پروانه نمایش آنها
۱۳۶۳/۲/۵	معافیت از سود بازرگانی مواد اولیه تجهیزات و کالای فیلمسازی که توسط وزارت ارشاد اسلامی و بنیاد سینمایی فارابی از خارج خرید و وارد می شود
۱۳۸۱/۱۲/۳	تصویب تعرفه ضریب درآمد مشمول مالیات اشخاص حقوقی خارجی و مؤسسات مقیم خارج بابت واگذاری امتیازات و فیلم های سینمایی
۱۳۷۸/۱/۲۱	تصویب نامه در خصوص کمک های اشخاص حقیقی و حقوقی به سینمای ایران به عنوان وجوه موضوع ماده (۱۷۲) اصلاحی قانون مالیات های مستقیم
۱۳۷۴/۱۲/۲۴	اجازه اخذ مبالغی توسط گمرک ایران از هر نوار کاست و نوار ریل ضبط صوت و نوار ویدئویی و وسایل سمعی و بصری و وارداتی
۱۳۶۰/۱۱/۲۷	آیین نامه اجرایی تبصره «۲» قانون هزینه بازبینی فیلم های سینمایی داخلی و خارجی
۱۳۸۲/۲/۲۵	آیین نامه اجرایی قانون اخذ ۲ درصد از کل فروش بلیط سینماهای کشور
۱۳۸۳/۹/۱۴	آیین نامه اجرایی چگونگی پرداخت جایزه صادراتی به محصولات و خدمات سینمایی و سمعی و بصری ^(۱)
موسیقی	
۱۳۷۸/۴/۶	معافیت ارسال غیرتجاری کلیه آثار صوتی، انواع آلات و ادوات موسیقی ایرانی و خارجی از سپردن تعهد ارزی
هنرهای تجسمی	
۱۳۷۹/۶/۱۶	اجازه خرید آثار هنرهای تجسمی به وزارتخانه ها، مؤسسات، شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت از محل اعتبارات در اختیار خود ^(۲)
۱۳۶۷/۲/۷	تصویب نامه در خصوص صدور کتاب های منتشره از سوی انجمن خوشنویسان به خارج از کشور
۱۳۶۸/۵/۱۴	شمول تسهیلات تصویب نامه راجع به اجازه صدور کتاب های منتشره از طرف انجمن خوشنویسان ایران به خارج از کشور نسبت به کلیه سازمان ها و مراکز انتشاراتی دولتی و غیردولتی

(۱) دارای اصلاحیه در مورخ (۱۳۸۱/۱۲/۲۱) می باشد.

(۲) دارای اصلاحیه در مورخ (۱۳۷۹/۱۲/۱۴) می باشد.

(۳) دارای اصلاحیه در مورخ (۱۳۸۰/۵/۲۴) می باشد.

(۴) دارای اصلاحیه در مورخ (۱۳۸۳/۳/۶) می باشد.

(۵) دارای اصلاحیه در مورخ (۱۳۷۶/۱۲/۲۴) می باشد.

(۶) دارای اصلاحیه در مورخ (۱۳۸۵/۴/۱۴) می باشد.

(۷) دارای اصلاحیه در مورخ (۱۳۷۹/۱۱/۱۶) و (۱۳۸۰/۱۱/۲۸) می باشد.

۴-۱-۲. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

مطابق قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، این وزارتخانه علاوه بر آنکه «مسئول اجرای سیاست‌های رسمی نظام جمهوری اسلامی ایران در زمینه فرهنگ عمومی است»، «تنظیم سیاست‌های کلی فرهنگی، هنری، سینمایی کشور برای ارائه به مجلس شورای اسلامی»^۱ برعهده آن گذاشته شده است. وزیر این وزارتخانه در شأن و جایگاه خود می‌تواند به تصویب آیین‌نامه یا بخشنامه بپردازد.^۲ بر همین مبنا می‌توان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی را به‌عنوان یک سیاستگذار هنری تلقی کرد. معاونت تخصصی این وزارتخانه معاونت هنری (متولی هنرهای نمایشی، موسیقی و هنرهای تجسمی) است و در حوزه سینما نیز سازمان امور سینمایی جایگزین معاونت امور سینمایی و سمعی و بصری شده و وظایف آن را برعهده دارد. در ادامه به اهم مقررات مصوب این وزارتخانه به‌عنوان سیاست هنری اشاره خواهد شد.

۱. صدر و بند «۲۹» ماده (۲) قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۱۲ مجلس شورای اسلامی.
۲. براساس اصل یکصدوسی‌وهشتم قانون اساسی.

جدول ۴. مصوبات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در حوزه هنر

زمان تصویب	در کلیت حوزه هنر
۱۳۸۳/۵/۱۵	شیوه‌نامه نحوه تعیین و پرداخت کمک‌مستمری به هنرمندان معمر و ازکارافتاده
نامعلوم	طرح تکریم هنرمندان پیشکسوت و کمک‌مستمری به هنرمندان معمر و ازکارافتاده
۱۳۸۳/۶	آیین‌نامه ستاد مبارزه با قاچاق سمعی و بصری
هنرهای نمایشی (مصوبه‌ای ندارد)	
سینما	
نامعلوم	آیین‌نامه درجه‌بندی سینماها
۱۳۸۳/۸/۲	آیین‌نامه تأسیس و فعالیت سازمان‌های پخش و توزیع فیلم
۱۳۶۹/۹/۹	آیین‌نامه ایجاد سالن‌های نمایش فیلم‌های ۱۶ میلیمتری و نظارت بر فعالیت آنها
۱۳۸۲/۴/۳	آیین‌نامه عرضه و نمایش نوارهای ویدئویی مصوب ۱۳۷۲
نامعلوم	آیین‌نامه ایجاد سالن‌های نمایش برنامه‌های ویدئویی و نظارت بر فعالیت آنها
نامعلوم	آیین‌نامه صدور پروانه نمایش برنامه‌های ویدئویی
نامعلوم	آیین‌نامه تولید و تأمین برنامه‌های ویدئویی
نامعلوم	ضوابط و مقررات دریافت فیلم و نوارهای ویدئویی
موسیقی	
۱۳۷۹/۷/۷	آیین‌نامه نحوه صدور مجوز تأسیس مؤسسات، شرکت‌ها و مراکز تهیه، تولید و تکثیر آثار صوتی
۱۳۷۹/۷/۷	آیین‌نامه صدور مجوز تأسیس مراکز صداگذاری، صدابرداری و ضبط آثار صوتی (استودیو، صداگذاری و صدابرداری موسیقی و آثار صوتی)
۱۳۷۹/۷/۷	آیین‌نامه نظارت بر اجرای برنامه‌های صحنه‌ای موسیقی و نحوه صدور مجوز اجرا و تبلیغات
هنرهای تجسمی	
۱۳۷۹/۱۱/۲۳	آیین‌نامه صدور اجازه تأسیس، انحلال و نظارت بر فعالیت نگارخانه‌ها

۵-۱-۲. فرهنگستان هنر

زیرمجموعه نهاد ریاست جمهوری است، هرچند در حوزه هنر به‌عنوان سیاستگذار اصلی نیست، اما نقش مؤثری در سیاست‌سازی در این حوزه ایفا می‌کند. مطابق اساسنامه این فرهنگستان^۱ این نهاد موظف است برای حفظ و توسعه هنر اسلامی، ملی و محلی، ارتباط جوامع هنری داخلی با جهان و برای گسترش نقد هنری و مباحث زیباشناختی، راهکارهای کلان ارائه کند و در تعیین شاخص‌های توسعه هنری نیز پیشنهاد می‌دهد. این نهاد به ارزیابی سالیانه شاخص‌های هنری در کشور و بررسی کاستی‌های نظام آموزشی کشور در زمینه هنر و پیشنهاد به مراجع ذیربط نیز می‌پردازد. عمده فعالیت‌های این نهاد در قالب پژوهش در ابعاد مختلف هنر است.

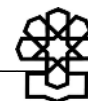
۱. اساسنامه فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، مصوب جلسه ۴۳۹ مورخ ۱۳۷۷/۱۲/۲۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی.

دستگاه‌ها و متولیان دیگری مانند وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت آموزش و پرورش نیز در حیطه سازمانی خود به برنامه‌ریزی می‌پردازند که با توجه به اثرگذاری آنها در این بخش مورد توجه قرار گرفته‌اند. در ذیل نمایی از این سیاستگذاران ارائه خواهد شد.

جدول ۵. سیاستگذاران و برنامه‌ریزان کلان در حوزه هنر

شرح وظیفه	دستگاه تخصصی	دستگاه اصلی
تدوین قوانین هنری	تدوین مقررات هنری	مجلس شورای اسلامی
پیشنهاد سیاستگذاری برای هنر به مراکز ذریبط	پیشنهاد به شورای عالی انقلاب فرهنگی و مجمع تشخیص مصلحت نظام	ریاست جمهوری
تدوین‌کننده سیاست‌های کلان هنری برای	پیشنهاد به شورای عالی انقلاب فرهنگی و مجمع تشخیص مصلحت نظام	شورای عالی انقلاب فرهنگی
سیاستگذاری در عرصه هنر	سیاستگذاری در امور مربوط به آموزش هنر در سطوح عالی	شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری - کمیسیون تخصصی علوم انسانی و معارف اسلامی و هنر
سیاستگذاری در خصوص فیلم، سینما و ویدئو	سیاستگذاری در خصوص هنرهای نمایشی	سازمان امور سینمایی
سیاستگذاری در خصوص هنرهای نمایشی	سیاستگذاری در خصوص موسیقی	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
سیاستگذاری در خصوص هنرهای تجسمی	سیاستگذاری در خصوص هنرهای تجسمی	
تهیه برنامه‌های کلان و سرفصل‌های آموزش هنر در سطوح آکادمیک و غیرآکادمیک	دفتر آموزش و توسعه فعالیت‌های هنری	
برنامه‌ریزی و ساماندهی فعالیت‌های هنری دانش‌آموزان در مدارس	برنامه‌ریزی در خصوص هنرهای سنتی	وزارت آموزش و پرورش
برنامه‌ریزی در خصوص هنرهای سنتی	برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های هنری سازمان‌های وابسته در کل کشور در حوزه هنرهای نمایشی، سینمایی، موسیقی و هنرهای تجسمی	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
برنامه‌ریزی برای اجرای عملی کردن سیاست‌های اسلامی شدن دانشگاه‌ها*	برنامه‌ریزی در خصوص هنرهای سنتی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های هنری	سیاست‌های اسلامی شدن دانشگاه‌ها*	سازمان تبلیغات اسلامی

* آیین‌نامه اجرای سیاست‌های ارتقای فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه‌ها (۱۳۸۸/۱۱/۵).

۲-۲. متولیان حمایت‌کننده

این متولیان، به حمایت از هنرمندان و آثار و فعالیت‌های هنری آنها، می‌پردازند. حمایت‌ها در شیوه‌های مختلفی چون، ارائه کمک‌های مالی، خدمات بیمه‌ای برای هنرمندان و آثار آنها، حمایت‌های معنوی از جوانان و پیشکسوتان با برگزاری یادبودها و تقدیرها، حمایت از پژوهش‌ها، حمایت به‌صورت مشارکت در تولید، حمایت از تولید آثار با محتوای خاص و ایجاد مراکز حفظ و نگهداری انجام می‌پذیرند.

در میان متولیان حمایت‌کننده، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، بیشترین سهم را دارا می‌باشد.

جدول ۶. متولیان حمایت‌کننده حوزه هنر

شرح وظیفه ^(۱)	عنوان دستگاه	دستگاه اصلی
حمایت مالی از هنرمندان در تولید و اجرا	مرکز هنرهای نمایشی	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
حمایت از هنرمندان در عرصه هنرهای تجسمی	مرکز هنرهای تجسمی	
حمایت از هنرمندان جوان، به‌ویژه در موسیقی نواحی ایران از منظر آیینی	مرکز موسیقی	
حمایت از پژوهش در حوزه هنر	شورای پژوهش هنر - صندوق حمایت از پژوهش‌های کشور	ریاست‌جمهوری
حمایت از پژوهش‌های هنری، حمایت معنوی از هنرمندان	فرهنگستان هنر	
حمایت از تولید آثار هنری مربوط به دفاع مقدس	بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس	ستاد مشترک نیروهای مسلح
حمایت از هنرمندان	انجمن آثار و مفاخر فرهنگی	شورای عالی انقلاب فرهنگی
حمایت از هنرمندان، ایجاد مراکز ویژه حفظ و نگهداری آثار و اسناد فرهنگی و هنری،	مؤسسه فرهنگی - هنری صبا	فرهنگستان هنر
ارزش‌گذاری به تخصص و تجربه و پاسداشت شان و منزلت هنرمندان	شورای ارزشیابی هنرمندان، نویسندگان و شاعران کشور	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
ارائه خدمات مالی به هنرمندان	صندوق اعتباری حمایت از نویسندگان و روزنامه‌نگاران و هنرمندان	
حمایت از هنرمندان پیشکسوت	مؤسسه هنرمندان پیشکسوت	
حمایت از تولید آثار هنری	مؤسسه کمک به توسعه فرهنگ و هنر	
انجام فعالیت‌های حمایتی (بیمه، تأمین مسکن و انجام امور صنفی)	مؤسسه فرهنگی و هنری خانه تئاتر ایران ^(۲)	معاونت هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
اجرای‌سازی حمایت‌های مالی مرکز هنرهای نمایشی از هنرمندان	انجمن هنرهای نمایشی ایران	
حفظ و پاسداری از آثار گذشتگان در زمینه فعالیت‌های هنری و نمایشی	موزه تئاتر ایران	
تشکیل آرشیو ملی از آثار موسیقی و نمایش و ایجاد بانک‌های اطلاعاتی	بنیاد رودکی	

شرح وظیفه ^(۱)	عنوان دستگاه	دستگاه اصلی
کمک به مرکز هنرهای تجسمی در اجرای سیاست‌ها	مؤسسه توسعه هنرهای تجسمی معاصر ^(۳)	
حفظ و پاسداری از آثار گذشتگان در زمینه فعالیت‌های هنری تجسمی	موزه هنرهای معاصر	
کمک به معاونت هنری در اجرای سیاست‌ها	مؤسسه توسعه هنرهای معاصر ^(۴)	
حمایت مالی از هنرمندان موسیقی و اجرای ارکسترهای ملی	انجمن موسیقی	
حمایت از هنرمندان موسیقی و کمک به دفتر موسیقی برای نظارت بر مراکز موسیقی	خانه موسیقی	
حمایت از فیلمسازان جوان و مشارکت در تولید فیلم	مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی	سازمان امور سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
حمایت از هنرمندان جوان و برگزاری جشنواره‌ها	انجمن سینمای جوانان ایران	
حفظ و نگهداری از آثار سینمایی	مؤسسه موزه سینمای ایران	
حفظ و نگهداری از آثار سینمایی	فیلمخانه ملی ایران	
حمایت از تولید فیلم	بنیاد سینمایی فارابی	
حمایت از هنرمندان شاهد و ایثارگر،	اداره کل فرهنگی و هنری	بنیاد شهید و امور ایثارگران
حمایت از آثار هنری مربوط به مسائل روستایی روستا	سازمان ترویج، آموزش و تحقیقات - گروه تلویزیونی جهاد	وزارت جهاد کشاورزی
حمایت از فعالیت‌های فرهنگی، هنری و اجتماعی دانشجویی	کانون‌های فرهنگی دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - معاونت فرهنگی - اجتماعی
حمایت از آثار نمایشی و تصویری مربوط به پلیس و در اختیار قرار دادن امکانات و تجهیزات پلیسی	مؤسسه ناجی هنر	بنیاد تعاون ناجا ^(۵)

۱) برای شرح وظایف این دستگاه‌ها تا جایی که ممکن بود از قوانین و مقررات موجود استفاده شد و در سایر موارد از اطلاعاتی که در پایگاه‌های اینترنتی این دستگاه‌ها و دیگر منابع مرتبط در دسترس بوده، استفاده شده است.

۲) طبق اساسنامه این مؤسسه، غیردولتی و غیرانتفاعی تلقی می‌شود، اما حمایت‌های معاونت هنری از طریق این مؤسسه به هنرمندان انتقال می‌یابد.

۳) طبق اساسنامه این مؤسسه، غیردولتی و غیرانتفاعی تلقی می‌شود، اما حمایت‌های معاونت هنری در حوزه هنرهای تجسمی از طریق این مؤسسه به هنرمندان انتقال می‌یابد.

۴) طبق اساسنامه این مؤسسه، غیردولتی و غیرانتفاعی تلقی می‌شود، اما حمایت‌های معاونت هنری در حوزه هنرهای نمایشی، موسیقی و تجسمی از طریق این مؤسسه به هنرمندان انتقال می‌یابد.

۵) به نقل از آقای بحیرائی از کارشناسان مؤسسه ناجی هنر.

۲-۳. متولیان توسعه‌دهنده

برای تولید آثار هنری از امکانات مختلفی بهره گرفته می‌شود. برخی از اشکال تولید هنر نیازمند فرآیندها و ابزارهای مختلف و فضاهای گسترده هستند و برخی نیز (مانند هنر نقاشی) با اندک ابزارهایی به خلق اثر منجر می‌شود.

آثار هنری پس از آنکه تولید شدند به شیوه‌های مستقیم و غیرمستقیم به مخاطبان عرضه می‌شوند و در میان آثار هنری مورد بحث، تفاوت وجود دارد. آثار مربوط به هنرهای نمایشی ملزم به عرضه زنده و مستقیم بوده و در سالن‌ها به نمایش گذاشته می‌شوند، به همین دلیل است که در شکل ضبط شده، ویژگی هنری این هنر تقلیل می‌یابد. آثار سینمایی، اما حتماً به صورت ضبط شده و غیرمستقیم عرضه خواهند شد و پس از طی فرآیندهای تولید به چند شکل عرضه می‌شود یا از طریق سالن‌های سینمایی برای عموم به نمایش گذاشته می‌شود و یا با انتقال و ضبط بر روی صفحات دیجیتالی در شبکه نمایش خانگی عرضه می‌شوند.

هنرهای تجسمی به صورت مستقیم برای مخاطبین در گالری‌ها و نمایشگاه‌ها عرضه می‌شوند. آثار موسیقی نیز هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیرمستقیم عرضه می‌شوند که در حالت اول به صورت زنده به اجرای صحنه‌ای درمی‌آیند و در حالت دوم به صورت ضبط شده به مخاطب ارائه می‌گردند.

در همه انواع هنر چه در مورد امکانات و ابزار برای تولید و چه در عرضه‌های مستقیم، نیاز به محل و تجهیزات از اولیات محسوب می‌شوند. به همین دلیل این امور از زیرساخت‌های حوزه هنر در موضوعات مورد توجه سیاستگذاری فرهنگی - هنری به حساب می‌آیند. برای تأمین این زیرساخت‌ها متولیان چندی در حوزه هنر وجود دارند که به توسعه، تجهیز و ارتقای مراکز تولید و عرضه آثار هنری مانند سالن‌های سینمایی، سالن‌های نمایشی، سالن‌های موسیقی و گالری‌ها و موزه‌ها می‌پردازند.

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اصلی‌ترین نقش را در ایجاد فضاهای تولید و عرضه فرهنگی و هنری در سطح کشور دارد و پس از آن شهرداری تهران نقش عمده‌ای در ایجاد این فضاها در شهر تهران، دارا می‌باشد. حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی نیز به‌زعم خود در ایجاد سالن‌های نمایش نقش مهمی دارد.

جدول ۷. متولیان توسعه‌دهنده در حوزه هنر

شرح وظیفه	عنوان دستگاه		دستگاه اصلی
بازسازی و نوسازی سینماهای تحت مالکیت حوزه هنری	معاونت سینمایی (سازمان توسعه سینمایی سوره)		حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
تلاش برای حفظ، ارتقا و توسعه فضاهای فرهنگی در کشور	مؤسسه فرهنگی - هنری صبا		فرهنگستان هنر
برنامه‌ریزی و نظارت بر ایجاد، توسعه و ساخت‌وساز فضاهای فرهنگی و هنری	دفتر طرح‌های عمرانی	معاونت اداری - مالی	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
ساخت، تجهیز و به‌روزرسانی سالن‌های نمایش	دفتر توسعه و فناوری‌های سینمایی	سازمان امور سینمایی	
ساخت و تجهیز سالن‌های سینما	مؤسسه سینما شهر		
تهیه مواد خام (پزتیو، نگاتیو و...) به قیمت دولتی از خارج کشور و در اختیار نهادن این مواد جهت فیلمسازی به دست‌اندرکاران.	بنیاد سینمایی فارابی		
ارائه مشاوره، مشارکت یا مباشرت در اداره مراکز فرهنگی و هنری کشور	بنیاد رودکی	معاونت هنری	
کمک به ایجاد کارگاه‌های هنری، کمک به تهیه ضوابط ایجاد بازارچه‌های عرضه آثار هنری*	شهرداری‌ها		وزارت کشور
توسعه و اداره سالن‌های سینمایی و تولید فیلم	سازمان فرهنگی - هنری: مؤسسه تصویر شهر		شهرداری تهران
ایجاد پردیس‌های سینمایی و ایجاد شهرک‌های سینمایی،** ساخت سالن نمایش و اجرا، ایجاد گالری‌ها	شرکت توسعه فضاهای فرهنگی شهرداری تهران		

* براساس سیاست‌های حمایت از اشتغال هنرمندان، شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۲/۱۰/۹.

** در چهارصد و چهل و پنجمین جلسه شورای شهر تهران برای بودجه سال ۱۳۹۱ اعتباری درخصوص ایجاد شهرک سینمایی برای شهرداری در نظر گرفته شده است (به گزارش سرویس «شهری» خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا))، اسفندماه ۱۳۹۰.

۲-۴. متولیان ترویج‌دهنده

یکی از اهداف سیاست‌گذاری‌های فرهنگی انتقال برخی مفاهیم و ارزش‌ها به درون نظام فرهنگی است که از طریق ترویج و فرهنگسازی در محوری خاص به کمک برگزاری جشنواره‌ها، بزرگداشت‌ها و همایش‌ها و اهدای جوایز و پاداش‌ها، صورت می‌پذیرد.

جدول ۸. متولیان ترویج‌دهنده در حوزه هنر

شرح وظیفه	عنوان دستگاه	دستگاه اصلی
اشاعه و اعتلای فرهنگ، ارزش‌ها و شعائر اسلامی و ترویج آرمان‌های انقلابی	مرکز هنرهای نمایشی	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
هدایت جشنواره‌های هنری در عرصه هنرهای تجسمی	مرکز هنرهای تجسمی	
برگزاری کنسرت، همایش و جشنواره‌های ویژه موسیقی نواحی ایران از منظر آیینی	مرکز موسیقی	
متولی امور نمایشگاهی و مراسم بزرگداشت‌ها و سایر فعالیت‌های هنری و فرهنگی شورای عالی انقلاب فرهنگی	مؤسسه فرهنگی - هنری صبا	فرهنگستان هنر
ارزشگذاری به تخصص و تجربه و پاسداشت شأن و منزلت هنرمندان	شورای ارزشیابی هنرمندان، نویسندگان و شاعران کشور	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
برگزاری همایش‌ها و جشنواره‌های هنری و ادبی	بنیاد رودکی	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - معاونت هنری
برگزاری جشنواره‌های موسیقی	انجمن موسیقی	
انجام کلیه مراحل تهیه و تدارک برگزاری نمایشگاه‌ها و همایش‌های هنری، در داخل و خارج کشور و ایجاد تسهیلات لازم و امکانات مناسب و کمک به هنرمندان ایران برای حضور فعال در نمایشگاه‌ها و صحنه‌های هنری ایران و جهان*	مؤسسه توسعه هنرهای تجسمی معاصر	
برگزاری جشنواره‌های مربوط به تئاتر	انجمن هنرهای نمایشی	
حمایت از هنرمندان شاهد و ایثارگر، برگزاری نمایشگاه و جشنواره	اداره کل فرهنگی و هنری	بنیاد شهید و امور ایثارگران
برگزاری جشنواره‌های هنری دانشجویی	کانون‌های فرهنگی دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - معاونت فرهنگی اجتماعی

* بند «۲» اساسنامه این مؤسسه.

۵-۲. متولیان ناظر

در حوزه سیاست‌گذاری هنری کشورمان همه فرآیندی که اثر هنری خلق شده و برای عموم عرضه می‌شود، مورد توجه است، اما اهمیت آن در «عرضه برای عموم» بیشتر است، زیرا در این مرحله اثر هنری تولید شده با بار مفهومی خود با مخاطب ارتباط یافته و اثر خود را به‌جای خواهد گذاشت. متولیان به نظارت بر فعالیت‌ها، تولیدات، اجراها، مکان‌های ارائه و نمایش، فعالان، مراکز و مؤسسات ارائه‌دهنده خدمات و ورود و خروج از مرزهای کشور پرداخته و به صدور مجوزهای مربوطه مبادرت می‌ورزند.

این متولیان در سطوح مختلفی قرار دارند و بسته به جایگاه خود بر بخشی یا همه این حوزه نظارت می‌کنند. برخی از این دستگاه‌ها بر همه ابعاد این حوزه و به صورت تخصصی نظارت دارند، چنان‌که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و به صورت مشخص معاونت هنری و سازمان امور سینمایی این وزارتخانه بر همه ابعاد نظارت دارند.

نظارت دستگاه‌های دیگر یا به صورتی بسیار عام و کلان‌نگرانه (مانند نظارت شورای عالی انقلاب فرهنگی بر هنر) است و یا نظارتی بسیار خاص و محدود که در محدوده سازمانی‌شان اعمال می‌شود (مانند نظارت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که بر فعالیت‌هایی نظارت می‌کند که در محدوده دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و یا مراکز وابسته به خود مانند خوابگاه‌ها، انجام پذیرد. به همین صورت وزارت آموزش و پرورش که محدوده نظارت آن مدارس و... است). قابل ذکر است که هرگاه این دستگاه‌ها بخواهند «اجراهای عمومی»^۱ داشته باشند، در ذیل نظارت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی قرار می‌گیرند. چراکه طبق تبصره «۲» ماده (۳) سیاست‌های هنرهای نمایشی مصوب ۱۳۷۸/۱۱/۲۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی، «نظارت بر اجرای نمایش در داخل» این دستگاه‌ها از نظارت این وزارتخانه مستثنا شدند.

نظارت نیروی انتظامی نیز از نوع نظارت هنری نبوده و تنها به نظارت بر اساس امنیت اجتماعی پرداخته و به صورت خاص به شأن و جایگاه خود در آثار، توجه می‌کند.

نکته دیگری که باید توجه داشت این است که همه فرآیندهای اعمال نظارت بر هنر به فعالیت‌های این متولیان خلاصه نمی‌شود و گاهی نهادها یا اقشار دیگری از حیث ارزش‌ها و هنجارهای عموم جامعه و یا صنف مربوط به خود، وارد فرآیندهای اعمال نظارت می‌شوند و عرضه آثار را تحت تأثیر قرار می‌دهند. به عنوان مثال صنف پرستاران در هنگام اکران فیلم قرمز نسبت به آن اعتراض گسترده‌ای کردند و یا در مورد دیگر، در هنگام نمایش تئاتر «هدا گابلر»، اعتراضات مردمی باعث جلوگیری از ادامه نمایش این اثر شده است.

در جداول ذیل نشان داده خواهد شد که چه دستگاه‌هایی به صورت عام بر همه حوزه‌های هنر و چه دستگاه‌هایی به حوزه‌های هنرهای نمایشی، موسیقی، سینما، هنرهای تجسمی و آموزش هنر نظارت دارند.

۱. هر چند اجراهای عمومی چندان روشن و مشخص نبوده و محدوده‌ای برای آن هنوز بیان نشده است. به عنوان مثال اگر این دستگاه‌ها اجازه ورود عمومی به «داخل» سازمان خود چه برای دیدن و چه برای اجرا بدهند، شامل اجراهای عمومی خواهد بود؟ و یا آنکه اگر این دستگاه‌ها بخواهند اجرای خود را در خارج از محدوده‌های خود و تنها برای دانشجویان و یا دانش‌آموزان اجرا داشته باشند، مشمول اجراهای عمومی می‌شوند؟ و...

جدول ۹. متولیان ناظر بر کلیت حوزه هنر

شرح وظیفه	عنوان دستگاه	دستگاه اصلی
ارزیابی فعالیت‌ها و عملکرد مراکز، مؤسسات، شوراهای، انجمن‌های علمی و نهادهای فرهنگی	هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی	شورای عالی انقلاب فرهنگی
نظارت بر ترجمه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری	مرکز تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری	فرهنگستان هنر
نظارت بر مکان‌هایی که اجراهای هنری برقرار می‌باشد	اداره اماکن	نیروی انتظامی
نظارت بر تولیدات تصویری و نمایشی از حیث جایگاه پلیس و صدور مجوزهای (فقط به اشخاص حقوقی) فیلمبرداری و عکاسی*	اداره سینمایی ناجا	
نظارت بر نحوه فعالیت تشکل‌ها، کانون‌ها، شوراهای، انجمن‌ها، نشریات، خانه‌های فرهنگ، اردوگاه‌ها، فضاها و اماکن فرهنگی دانشگاه‌ها و خوابگاه‌ها و ارزیابی آنها	واحد نظارت و ارزیابی اداره کل امور فرهنگی دانشگاه‌ها	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - معاونت فرهنگی - اجتماعی
نظارت بر فعالیت‌های فرهنگی، هنری و اجتماعی دانشجویی	شورای فرهنگی دانشگاه‌ها	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
نظارت بر فعالیت‌های کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد سطح کشور	ستاد عالی کانون‌های فرهنگی - هنری مساجد کشور	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
اعطای مجوز برای تأسیس مراکز، مؤسسات، کانون‌ها و انجمن‌های فرهنگی و نظارت بر آنها	دبیرخانه هیئت رسیدگی به امور مراکز فرهنگی	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - معاونت برنامه‌ریزی و توسعه
اعطای مجوز برای خروج آثار هنری از کشور	اداره کل امور بین‌الملل	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - معاونت هنری
نظارت بر فعالیت‌های هنری دانش‌آموزان	معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش	وزارت آموزش و پرورش
نظارت بر فعالیت‌های جاری در مراکز خود در ۳۰ استان	حوزه هنری	سازمان تبلیغات اسلامی

* به نقل از آقای بحیرائی از کارشناسان مؤسسه ناجی هنر.

جدول ۱۰. متولیان ناظر بر حوزه هنرهای نمایشی

شرح وظیفه	عنوان دستگاه
نظارت و صدور مجوز برای برگزاری هرگونه مسابقات فرهنگی و هنری صدور مجوز برای اجراهای نمایشی و نظارت بر آنها در شهر تهران*	مرکز هنرهای نمایشی
نظارت بر فعالیتهای نمایشی شهرستان خود	شورای نظارت بر نمایش شهرستان
نظارت و صدور مجوز برای گروه‌های هنری رسیدگی به اعتراضات واصله از شهرستان‌ها درخصوص مجوزهای هنرهای نمایشی	شورای نظارت بر نمایش استان
نظارت بر آموزشگاه‌های آزاد هنری در استان‌ها	شورای رسیدگی و نظارت بر آموزشگاه‌های آزاد هنری استان
بررسی اعتراضات نسبت به آرای صادره از شوراهای پایین‌دست	شورای عالی نظارت
ساماندهی و نظارت بر فعالیتهای مربوط به تئاتر در دانشگاه‌ها	خانه تئاتر دانشگاهی

* طبق تبصره «۲» ماده (۳) سیاست‌های هنرهای نمایشی (اصلاحی در تاریخ ۱۳۸۱/۴/۱۱) شورای عالی انقلاب فرهنگی، نظارت بر اجرای نمایش در داخل مدارس، دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی کشور و نیز جشنواره‌های دانشجویی، دانش‌آموزی، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و تئاترهای تلویزیونی از ذیل این نظارت مستثنا هستند.

جدول ۱۱. متولیان ناظر بر حوزه موسیقی

شرح وظیفه	عنوان دستگاه	دستگاه اصلی
کمک به دفتر موسیقی برای نظارت بر مراکز موسیقی	خانه موسیقی	معاونت هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
نظارت بر شعر و ترانه آثار موسیقی	شورای شعر	
نظارت بر آهنگ‌ها	شورای موسیقی	اداره صدور مجوز
نظارت و صدور مجوزهای موسیقی	ادارات کل ارشاد استان‌ها	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
نظارت بر آثار تولیدی و پخش شده و صدور مجوزها برای آثار موسیقی در صداوسیما	شورای نظارت و ارزشیابی موسیقی	صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران - مرکز موسیقی و سرود

جدول ۱۲. متولیان ناظر بر حوزه سینما

شرح وظیفه	عنوان دستگاه	دستگاه اصلی	
صدور مجوز برای تأسیس آموزشگاه‌های آزاد سینمایی و سمعی و بصری	دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی فعالیت‌های سینمایی سمعی و بصری	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - سازمان امور سینمایی	
نظارت بر تولید، توزیع و نمایش فیلم نظارت بر فعالیت مؤسسات عرضه بین‌المللی فیلم	اداره کل نظارت و ارزشیابی سینمای حرفه‌ای		
رسیدگی به شکایات مربوط به صدور مجوزها	کمیسیون هیئت عالی نظارت		
صدور پروانه فیلمسازی براساس فیلم‌نامه‌ها*	شورای صدور پروانه فیلمسازی		
صدور پروانه مالکیت و مجوز نمایش فیلم‌های سینمایی	شورای بازبینی		
نظارت بر اکران فیلم‌های دارای مجوز	شورای صنفی اکران		
مجوز خروج آثار تصویری به خارج از کشور برای شرکت در جشنواره‌های فیلم و بازاریابی	واحد امور گمرکی		
صدور مجوز تأسیس و فعالیت و ارزیابی سازمان‌های پخش و توزیع فیلم	شورای سازمان‌های پخش و توزیع فیلم		
نظارت بر مجامع و جشنواره‌های فیلم	مدیریت مجامع و جشنواره‌ها		
نظارت بر فعالیت و تصمیمات شورای صنفی اکران	کمیته عالی نظارت بر اکران		
نظارت بر تولید و تکثیر فیلم‌های ویدئویی نظارت بر تأسیس مؤسسات و شرکت‌های تکثیر برنامه‌های ویدئویی	اداره کل همکاری‌های سمعی و بصری		
نظارت بر مراکز عرضه محصولات فرهنگی	ستاد مبارزه با قاچاق محصولات سمعی و بصری		
نظارت بر ساخت سالن‌های سینمایی	کمیسیون بند «۵» آیین‌نامه سالن‌های نمایش فیلم و طرز کار آنها		وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
نظارت بر ساخت سالن‌های سینمایی در استان‌ها	کمیته گسترش سینمای استان		
نظارت بر تولید فیلم تلویزیونی	معاونت برنامه‌ریزی و نظارت	صداوسیما جمهوری اسلامی ایران	
نظارت بر تولید فیلم تلویزیونی	دبیرخانه شورای نظارت بر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران	شورای نظارت بر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران	

* براساس ماده (۱۰) آیین‌نامه بررسی فیلمنامه و صدور پروانه فیلمسازی مصوب ۱۳۷۷/۳/۲۰ هیئت‌وزیران، سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران برای ساخت فیلم‌های ویژه پخش از سیما از این نظارت مستثناست.

جدول ۱۳. متولیان ناظر بر حوزه هنرهای تجسمی

شرح وظیفه	عنوان دستگاه	دستگاه اصلی
نظارت بر نگارخانه‌ها و فعالیت‌های آن	امور نگارخانه‌ها	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - معاونت هنری
قیمتگذاری بر آثار هنری تجسمی	شورای ارزیابی و خرید آثار هنری	
نظارت بر فعالیت‌های هنری در مناظر عمومی	شورای نظارت بر علائم و نصب یادمان‌ها	
صدور مجوز برای تأسیس نگارخانه و برگزاری نمایشگاه‌ها	شورای صدور مجوزها	
صدور مجوز برای تأسیس نگارخانه و برگزاری نمایشگاه‌ها در شهرستان‌ها	ادارات کل استان‌ها	
ساماندهی و نظارت بر سیما و منظر شهری (میلان شهری، گرافیک محیطی، نقاشی دیواری، آثار جمعی، تزئینات و نورپردازی شهری، حجم و نمای ساختمان‌های شهر، تابلوها و علائم راهنمای شهری)	سازمان زیباسازی	شهرداری تهران

جدول ۱۴. متولیان ناظر بر حوزه آموزش هنر

شرح وظیفه	عنوان دستگاه	دستگاه اصلی
نظارت بر فعالیت مراکز آموزش آزاد هنری و درخواست انحلال یا توقف فعالیت مراکز فاقد شرایط لازم به مراجع ذیصلاح	امور آموزشگاه‌های آزاد هنری*	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - معاونت هنری - دفتر آموزش و توسعه
رسیدگی و نظارت بر اداره امور آموزشی هنرستان‌های تحت پوشش وزارت متبوع	امور هنرستان‌های هنرهای زیبا	
رسیدگی و نظارت بر اداره امور آموزشی در سطوح عالی	امور مراکز علمی - کاربردی	
صدور مجوز تأسیس مراکز آموزش آزاد هنری	گروه تعیین صلاحیت‌های صدور مجوز	
رسیدگی و نظارت بر اداره امور آموزشی هنری در سطوح عالی، کارودانش	گروه آموزش‌های مهارت‌های آزاد و کارودانش	فعالیت‌های هنری
صدور مجوز و نظارت بر آموزشگاه‌های آزاد هنری در سراسر کشور (و نیز در همه وزارتخانه، سازمان‌ها و نهادهای دولتی)*	شورای مرکزی نظارت بر آموزشگاه‌های آزاد هنری	
بررسی کاستی‌های نظام آموزشی کشور در زمینه هنر	فرهنگستان هنر	ریاست جمهوری

* برخی از نهادها و سازمان‌ها با دریافت مجوزهایی کلی درخصوص آموزش از نظارت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی خارج شده و به صورت مستقل به فعالیت مشغول می‌باشند. به عنوان مثال سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران براساس موافقتنامه‌ای با وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی خود بر آموزشگاه‌ها و آموزش‌های تحت حوزه مدیریتی خود نظارت دارد.

۲-۶. متولیان آموزشی - پژوهشی

منظور از فعالیت‌های آموزشی - پژوهشی فعالیت‌هایی است که منجر به انتقال تجربیات هنری از یک دوره به دوره دیگری شده و به پیشبرد حرفه‌ای هنر و خلق مفاهیم مورد نیاز برای آن کمک می‌کنند. سیاستگذاری و برنامه‌ریزی کلان و خرد درخصوص آموزش‌هایی که در سطوح مختلف

برای هنرجویان و هنرمندان صورت می‌گیرد و پژوهش‌هایی که به بررسی ابعاد مختلف آثار هنری می‌پردازند، از آن جمله هستند.

طیف وسیعی از دستگاه‌های متولی در امر آموزش و پژوهش در حوزه هنر فعال هستند. از مراکز آموزش برای کودکان گرفته تا سطوح عالی تحصیلی که به صورت دولتی و غیردولتی و آزاد؛ به صورت آکادمیک و غیرآکادمیک اقدام به آموزش کرده و مؤسسات و نهادهایی که به پژوهش در این حوزه می‌پردازند، می‌توان در نقاط مختلف کشور یافت.^۱

اما سیاستگذاری و برنامه‌ریزی کلان و خرد در این حوزه توسط چند دستگاه انجام می‌پذیرد و برخی از دستگاه‌ها که خود برنامه‌ریز هستند، دست به اجرای آموزش زده و کلاس‌های هنری در سازمان خود برای هنرجویان دایر کرده‌اند. در ادامه به اهم آنها اشاره خواهد شد:

- شورای عالی انقلاب فرهنگی (سیاستگذاری کلان آموزشی توسط این نهاد انجام می‌شود)،

- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (ضمن آنکه کلیه آموزش‌های آکادمیک و غیرآکادمیک در هنرستان‌ها و آموزشگاه‌های آزاد و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی با همراهی و یا توسط این وزارتخانه برنامه‌ریزی می‌شود، اما در برخی از مراکز وابسته و ادارات شهرستانی آن، آموزش‌های غیرآکادمیک ارائه می‌شود)،

- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (کلیه آموزش‌های آکادمیک توسط این وزارتخانه با کمک وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برنامه‌ریزی می‌شود^۲ و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به این وزارتخانه آموزش‌های آکادمیک ارائه می‌شود و مراکز پژوهشی وابسته هنری نیز به پژوهش در حوزه هنرها می‌پردازند)،

- وزارت آموزش و پرورش (کلیه آموزش‌های هنری مدارس و هنرستان‌ها توسط این وزارتخانه با کمک وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برنامه‌ریزی می‌شود^۳ و در مدارس و هنرستان‌ها اجرا می‌شود)،

- فرهنگستان هنر (ضمن پژوهش در حوزه هنر به اجرای دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی نیز می‌پردازد)،

- صداوسیما جمهوری اسلامی ایران (به برنامه‌ریزی درخصوص آموزش آکادمیک و غیرآکادمیک و اجرای آن در مراکز وابسته به خود پرداخته و به پژوهش در این حوزه نیز می‌پردازد)،

۱. در بخش‌نمایی آماری از وضعیت هنر به وضعیت این مراکز اشاره خواهد شد.

۲. ماده (۴) سیاست‌های هنرهای نمایشی، مصوب ۱۳۷۸/۱۱/۲۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی.

۳. همان.

- حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی (به برنامه‌ریزی درخصوص آموزش غیرآکادمیک در مراکز وابسته به خود پرداخته و به پژوهش در این حوزه نیز می‌پردازد)،
- سازمان فرهنگی - هنری شهرداری تهران (در مراکز وابسته به این سازمان آموزش غیرآکادمیک ارائه می‌شود)،
- جهاد دانشگاهی (که هم به آموزش آکادمیک می‌پردازد و هم غیرآکادمیک و به پژوهش در این حوزه نیز می‌پردازد)،
- بنیاد شهید و امور ایثارگران (این نهاد با توجه به حیثه مسئولیت خود برای خانواده‌های شاهد و ایثارگر خدمات آموزشی غیرآکادمیک هنر در نظر گرفته است) و

جدول ۱۵. متولیان آموزشی - پژوهشی حوزه هنر

شرح وظیفه	عنوان دستگاه	دستگاه اصلی
ارتقای ارزش‌ها، تعمیق فرهنگ معنویت و تعمیم فرهنگ قرآنی و تعمیق و اعتلای آموزه‌های دینی در مفاهیم و آموزش‌های هنری	سازمان آموزش و پژوهش	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
پژوهش در ابعاد مختلف حوزه هنر	پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی	
آموزش هنر	فرهنگسراها و خانه‌های فرهنگ	سازمان فرهنگی - هنری شهرداری تهران
آموزش هنر	دانشکده صداوسیما	صداوسیما جمهوری اسلامی ایران
پژوهش در حوزه هنر	پژوهشکده فرهنگ، هنر و معماری	جهاد دانشگاهی
آموزش هنر در سطح عالی	دانشگاه علم و فرهنگ	
آموزش هنر در سطح عالی	دانشگاه هنر	
آموزش هنر در سطح عالی	پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
آموزش هنر در سطح عالی	مؤسسه آموزش عالی سوره	
آموزش هنر در سطح عالی	دانشکده‌های هنر دانشگاه‌های کشور	
انجام پژوهش	دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی	شورای عالی انقلاب فرهنگی
حمایت و تشویق پژوهش‌های بنیادی و پیگیری مطالعات و طرح‌های هنری در سطح ملی، پیشنهاد سیاستگذاری جهت نقد هنری و مباحث زیبایی‌شناختی	مرکز هنرپژوهی نقش جهان	فرهنگستان هنر
توسعه و گسترش پژوهش در زمینه هنر	پژوهشکده هنر	
برگزاری کارگاه‌های آموزشی - پژوهشی هنری	مجموعه فرهنگی - هنری آسمان	
پژوهش در حوزه هنر	معاونت اجتماعی و فرهنگی	مرکز مطالعات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام
پژوهش در حوزه هنر	دفتر مطالعات فرهنگی	مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

شرح وظیفه	عنوان دستگاه	دستگاه اصلی
برگزاری دوره‌های آموزشی غیرآکادمیک	کانون‌های فرهنگی هنری مساجد کشور	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
برگزاری دوره‌های آموزشی غیرآکادمیک	ادارات شهرستان‌ها	
پژوهش در حوزه هنر	پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات	
آموزش هنر آکادمیک	هنرستان‌ها	
تحقیق و پژوهش، ایجاد مراکز و کارگاه‌های تئوری و عملی آموزش هنری، تألیف، ترجمه و عرضه آثار مکتوب هنری	بنیاد رودکی	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - معاونت هنری
برگزاری دوره‌های آموزشی غیرآکادمیک	مؤسسه فرهنگی و هنری خانه تئاتر ایران	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - سازمان امور سینمایی
برگزاری دوره‌های آموزشی غیرآکادمیک	مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی	
برگزاری دوره‌های آموزشی غیرآکادمیک	انجمن سینمای جوان ایران	
آموزش هنر (تجسمی، موسیقی، تئاتر)، غیرآکادمیک	اداره کل فرهنگی و هنری	بنیاد شهید و امور ایثارگران

۲-۷. نهادهای غیردولتی و بین‌المللی

علاوه بر متولیان دولتی و عمومی که در بخش‌های پیشین بررسی شد، طیف وسیعی از تشکل‌ها و انجمن‌های غیردولتی در حوزه هنر فعال و اثرگذار هستند. در ادامه به مهمترین آنها اشاره می‌شود:

جدول ۱۶. نهادهای غیردولتی در حوزه هنر

در حوزه هنرهای نمایشی	
انجمن نمایشگران عروسکی	انجمن موسیقی تئاتر
انجمن منتقدان و نویسندگان خانه تئاتر	انجمن نمایشگران خیابانی
کانون نمایشنامه‌نویسان ایران	انجمن تئاتر کودک و نوجوان
انجمن بازیگران تئاتر	انجمن عکاسان تئاتر
انجمن کارگردانان تئاتر	انجمن طراحان پوستر تئاتر
انجمن طراحان صحنه و لباس تئاتر	انجمن کارکنان فنی هنری
انجمن طراحان چهره‌پردازی تئاتر	انجمن نمایشگران حرکت
انجمن تئاتر آزاد	
در حوزه سینما	
خانه سینما (جامعه اصناف سینمای ایران)*	انجمن گویندگان و سرپرستان گفتار فیلم
کانون کارگردانان	انجمن جلوه‌های ویژه
کانون فیلمنامه‌نویسان	انجمن مدیران تولید
انجمن بازیگران	انجمن فیلم کوتاه
انجمن فیلمبرداران	انجمن مستندسازان
انجمن طراحان	انجمن تهیه‌کنندگان سینمای مستند
انجمن صدابرداران	انجمن انیمیشن
انجمن چهره‌پردازان	انجمن منتقدان و نویسندگان سینمایی
کانون تدوین‌کنندگان	انجمن مدیران سالن‌های سینما

کانون برنامه‌ریزان و دستیاران کارگردان کانون دستیاران فیلمبرداران انجمن طراحان فنی و مجریان صحنه انجمن بازیگران و بدلکاران انجمن مدیران تدارکات کانون مدرسان سینما انجمن کارکنان لابراتوار	کانون آهنگسازان انجمن عکاسان انجمن منشیان صحنه شورای مرکزی انجمن سینماداران اتحادیه تهیه‌کنندگان سینمای ایران (صنف واحد) انجمن فیلمسازان انیمیشن شورای عالی تهیه‌کنندگان سینما
در حوزه هنرهای تجسمی	
خانه کاریکاتور ایران انجمن طراحان گرافیک انجمن عکاسان ایران انجمن مجسمه‌سازان انجمن هنرمندان نقاش ایران	انجمن فرهنگی هنری تصویرگران مؤسسه توسعه هنرهای تجسمی خانه هنرمندان ایران گروه هنری هفت نگاه (متشکل از هفت نگارخانه آریا، الهه، دی، گلستان، والی، هفت ثمر و ماه مهر)
در حوزه موسیقی	
کانون پژوهشگران کانون صدابرداران کانون خوانندگان کلاسیک کانون خوانندگان سنتی	کانون آهنگسازان کانون نوازندگان کلاسیک کانون مدرسان کانون نوازندگان سنتی کانون سازندگان ساز

* مجمع عمومی این خانه متشکل از ۲۸ صنف سینمایی است و تا قبل از تغییر اساسنامه آنها در تاریخ ۱۳۸۷/۳/۲۰ تحت نظارت معاونت امور سینمایی و سمعی و بصری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بود. فعالیت عمده آن بر محور حمایت از صنف، نظارت بر قراردادهای فعالیتی، ایجاد بانک فیلمنامه، ارائه کارت نظام سینمایی و برگزاری جشن سینمای ایران قرار دارد.

علاوه بر این متولیان داخلی، در سطح بین‌الملل نیز می‌توان متولیانی را یافت که بر جریان فعالیت‌های هنری کشور مؤثرند. در حوزه هنر چند مؤسسه بین‌المللی اصلی وجود دارند که جمهوری اسلامی ایران در آنها عضویت دارد:

جدول ۱۷. نهادهای بین‌المللی فعال در حوزه هنر که جمهوری اسلامی ایران در آنها عضویت دارد

حوزه هنرهای نمایشی
مؤسسه بین‌المللی تئاتر یونسکو (ITI) مؤسسه بین‌المللی تئاتر عروسکی (یونیمما) مؤسسه بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان (اسیتج)
حوزه سینما
فدراسیون بین‌المللی آرشیو فیلم (FIAF)* فدراسیون بین‌المللی انجمن تهیه‌کنندگان فیلم (FIPF) فدراسیون بین‌المللی فعالان عرصه ویدئو (IEF)
حوزه هنرهای تجسمی
در هیچ نهادی عضویت نداریم
حوزه موسیقی
شورای جهانی موسیقی (IMC)

* از زمان پیش از انقلاب «فیلمخانه ملی ایران» در آن عضویت داشت، اما از سال ۱۳۷۰ با مصوبه مجلس شورای اسلامی (قانون الحاق دو تبصره به قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی مصوب ۱۳۷۰/۱۰/۱۱) عضویت کشور در آن رسمی شد.

۳. اعتبارات دریافتی

مطابق قوانین بودجه هر ساله اعتبارات مختلفی به حوزه هنر تخصیص می‌یابد. این اعتبارات به دستگاه‌ها بابت حوزه سینما در قالب «برنامه حمایت و گسترش سینمای ملی»، بابت هنرهای نمایشی در قالب «برنامه حمایت و گسترش هنرهای نمایشی»، بابت هنرهای تجسمی در قالب «برنامه حمایت و گسترش هنرهای تجسمی» و بابت موسیقی در قالب «برنامه حمایت و صیانت از موسیقی ملی» تخصیص می‌یابد. در جدول ذیل روند تخصیص اعتبار به این برنامه از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۹۰ نشان داده می‌شود. هرچند این اعتبارات را نباید کل اعتبارات حوزه هنر در نظر گرفت، اما این برنامه‌ها، تنها برنامه‌هایی هستند که اعتبارات حوزه هنر را در قوانین بودجه نشان می‌دهند.

جدول ۱۸. اعتبارات برنامه‌های مربوط به حوزه هنر در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰

(میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان برنامه	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	میانگین رشد سالیانه
۳۰۲۵۷	برنامه حمایت و گسترش سینمای ملی	۲۴۶۰۳۴	۲۴۶۶۷۲	۴۹۵۹۷۰	۴۷۴۳۲۰	۵۷۳۰۰۱	۸۸۱۶۳۹۲	۱۷۰/۴
۳۰۲۵۸	برنامه حمایت و گسترش هنرهای تجسمی	۵۵۲۸۰	۶۵۱۱۸	۸۳۴۹۴	۸۷۴۵۹	۱۱۲۰۰۰	۱۴۵۰۱۲	۲۱/۷
۳۰۲۵۹	برنامه حمایت و گسترش هنرهای نمایشی	۱۰۰۸۷۵	۱۱۴۶۷۲	۱۶۴۹۳۷	۱۹۵۸۸۱	۲۴۴۱۰۱	۳۰۸۳۲۰	۲۵/۴
۳۰۲۷۳	برنامه حمایت و صیانت از موسیقی ملی	۶۳۳۶۳	۵۷۱۷۰	۸۳۶۶۲	۹۱۱۱۷	۱۱۳۰۹۹	۱۴۸۳۲۲	۲۰/۱

اعتبارات مربوط به هنر طی چند سال اخیر معمولاً به سه دستگاه تعلق می‌گرفت که شامل سازمان تبلیغات اسلامی (که حوزه هنری متولی اصلی است)، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان (به‌عنوان یک شرکت دولتی در ذیل وزارت آموزش و پرورش) و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (که معاونت هنری و سازمان امور سینمایی متولیان اصلی هستند) می‌باشد.

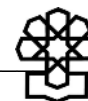
۴. نمایی آماری از وضعیت هنر

در این بخش سعی خواهد شد توصیفی آماری از وضعیت هنر در مقولات مختلف آن یعنی هنرهای نمایشی، سینما، موسیقی و هنرهای تجسمی و نیز در حوزه آموزش هنر ارائه شود.

۴-۱. هنرهای نمایشی

۴-۱-۱. تولید

یکی از شاخص‌های فعالیت‌های تولیدی در حوزه هنرهای نمایشی تعداد نمایش‌های تولید شده است. چراکه با حضور کارگزاران تولیدی هنرهای نمایشی و به‌صورت خاص تئاتر، مانند ارائه‌دهنده طرح و ایده، نمایشنامه‌نویس، طراح صحنه، بازیگر، کارگردان و سازنده موسیقی، یک نمایش شکل می‌گیرد. در جدول ذیل نشان داده می‌شود که این هنر چند بار توسط این کارگزاران تولید و اجرا شده است.

جدول ۱۹. تعداد نمایش‌های تولید شده^۱ در سال‌های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۱^۲

سال	تعداد نمایش تولیدی
۱۳۸۱	۴۴۸۴
۱۳۸۲	۳۳۵۴
۱۳۸۳	۵۴۲۵
۱۳۸۴	۳۱۳۲
۱۳۸۵	۳۲۸۳
۱۳۸۶	۳۶۲۷
۱۳۸۷	۳۹۰۳
۱۳۸۸	۴۱۹۹
۱۳۸۹	۴۵۰۱

۲-۱-۴. عرضه

در جدول ذیل نشان داده خواهد شد که در طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۸ چند بار آثار نمایشی اجرا و به چند نفر عرضه شد.

جدول ۲۰. تعداد دفعات اجرای نمایش‌ها و تماشاگران آنها در سال‌های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۱^۳

سال	دفعات اجرا	تماشاگران (هزار نفر)
۱۳۸۱	۵۰۲۲۴	-
۱۳۸۲	۱۸۱۹۶	-
۱۳۸۳	۳۳۶۷۵	۱۰۷۸
۱۳۸۴	۳۶۵۸۶	۱۲۰۷
۱۳۸۵	۳۸۱۳۱	۱۲۹۶
۱۳۸۶	۴۳۵۲۴	۱۵۳۰
۱۳۸۷	۴۹۰۴۴	۱۷۲۶
۱۳۸۸	۵۵۲۸۱	۱۹۶۲
۱۳۸۹	۶۱۶۲۳	۲۱۴۲

۱. لازم به ذکر است که آمار ارائه شده در این جدول و سایر جداول این گزارش تنها ناظر بر تعداد مجوزهایی است که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی صادر کرده و دربر دارنده همه فعالیت‌های هنری که توسط دستگاه‌های مختلف (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت آموزش و پرورش، صداوسیما و...) انجام پذیرفته، نمی‌باشد.

۲. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سالنامه آماری فرهنگ و هنر سال ۱۳۸۸ و اطلاعات ارسالی ازسوی معاونت هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی طی نامه شماره ۹۰/۴۴۷۸۵ مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۷ به دفتر مطالعات فرهنگی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

۳. همان.

۳-۱-۴. زیرساخت‌ها

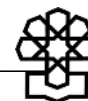
تعداد سالن‌های تئاتر در سطح کشور چندان روشن نیست، زیرا سالن حرفه‌ای و تخصصی برای این حوزه (بجز در مواردی خاص) چندان تعریف شده نیست. اجراهای تئاتر غالباً در سالن‌های عمومی و چندمنظوره است. با این حال در شهر تهران چند سالن وجود دارد که برخی از آنها اختصاصاً برای تئاتر می‌باشند: سالن‌های ۸۰ تا ۱۲۰ نفره مجموعه تئاتر شهر (تالار چهارسو، تالار قشقائی، تالار خانه خورشید، تالار سایه، تالار نو و تالار کوچک) و تالار اصلی آن (با ۵۸۰ نفر ظرفیت) به‌عنوان تخصصی‌ترین سالن‌ها و تالارهای هنر، اندیشه، پارس، جوان، رودکی، دماوند، فرهنگ، کسری، محراب، مولوی، نصر، سنگلج و تماشاگه تاریخ، تماشاگه مهر، سالن نمایش کانون پرورش فکری و تماشاخانه ایرانشهر، از دیگر سالن‌های تئاتری در شهر هستند. علاوه بر آن باید به سالن‌های دیگری مانند سالن‌های فرهنگسراها اشاره کرد که به‌صورت چندمنظوره از آنها استفاده می‌شود.

۲-۴. سینما

۱-۲-۴. تولید

فعالیت‌های تولیدی در عرصه سینما با تأکید بر فیلم قابل بیان است. زیرا یکی از شاخص‌های فعالیت‌های تولیدی در حوزه سینما تعداد فیلم‌های تولید شده است. انواع فیلم مشتمل بر فیلم سینمایی، ویدئویی، مستند، انیمیشن و کوتاه است. در جدول ذیل وضعیت تولید هر یک از گونه‌های فوق در سال‌های ۱۳۸۱ الی ۱۳۸۸ نشان داده می‌شود.

لازم به‌ذکر است که جمهوری اسلامی ایران در میان کشورهایی که صنعت فیلم‌سازی در آنها رونق دارد جزء کشورهای پرتولید به‌حساب می‌آید و هر ساله در بین ۲۰ کشور برتر تولیدکننده فیلم در جهان قرار می‌گیرد. همچنین در میان کشورهای اسلامی که چندان رونقی در صنعت سینما ندارند، به همراه مصر صنعت سینمایی پویایی را دارا می‌باشد.

جدول ۲۱. تعداد عناوین فیلم‌های تولید شده^۱ در سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۱^۲

سال	سینمایی	ویدئویی	مستند	انیمیشن	کوتاه
۱۳۸۱	۹۱	۷۵	آمار موجود نیست	آمار موجود نیست	۱۰۰
۱۳۸۲	۷۴	۱۹۹	آمار موجود نیست	آمار موجود نیست	۴۴
۱۳۸۳	۷۴	۹۱۲	آمار موجود نیست	آمار موجود نیست	۵۹۷
۱۳۸۴	۷۰	۱۳۱۷	۱۶۴	۵۱	۴۵۸
۱۳۸۵	۹۲	۱۶۸۷	۱۲۲	۱۸	۵۶۶
۱۳۸۶	۹۹	۲۵۲۱	۱۴۶	۲۲	۹۸۲
۱۳۸۷	۷۸	۲۳۴۷	۱۱۶	۳۰	۱۴۸۹
۱۳۸۸	۷۶	۲۹۸۲	۲۴۴	۴۴	۱۹۰۰

۲-۲-۴. عرضه

عرضه آثار سینمایی، پس از طی فرآیندهای تولید به چند شکل انجام می‌شود یا از طریق سالن‌های سینمایی به عرضه عمومی می‌رسد، یا با انتقال به ابزارهایی دیجیتالی مانند CD و DVD و در شبکه نمایش خانگی عرضه می‌شود و یا به بازارهای جهانی عرضه می‌شود.

حضور مخاطبین در سالن‌های سینمایی نسبت به دیگر آثار هنری که در سالن‌ها عرضه می‌شوند، از رونق بیشتری برخوردار است. در سال ۱۳۸۹ تعداد ۱۷۹۶۱۰۰۰ نفر^۳ به تماشای آثار سینمایی در سالن‌های سینما در سطح کشور رفته‌اند.

در جدول ذیل تعداد فیلم‌هایی که طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ برای عرضه در سالن‌های سینمایی، به اکران گذاشته شده‌اند، نشان داده خواهد شد.

۱. لازم به ذکر است که آمار ارائه شده در این جدول و سایر جداول این گزارش تنها ناظر بر تعداد مجوزهایی است که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی صادر کرده است.

۲. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سالنامه آماری فرهنگ و هنر سال ۱۳۸۸.

۳. گزارش عملکرد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی ریاست‌جمهوری، ۱۳۹۰.

جدول ۲۲. تعداد عناوین فیلم‌های اکران شده در سالن‌های سینما در سال‌های ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰^۱

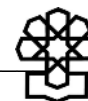
سال	جمع
۱۳۸۵	۳۹
۱۳۸۶	۴۷
۱۳۸۷	۴۷
۱۳۸۸	۵۶
۱۳۸۹	۶۲
۱۳۹۰ (تا پایان بهمن)	۵۷

همچنین در جدول ذیل می‌توان فهمید، که چه تعداد از فیلم‌های ایرانی و خارجی به شبکه نمایش خانگی وارد شده و در اختیار مخاطبان قرار گرفته‌اند.

جدول ۲۳. تعداد عناوین و شمارگان فیلم‌های عرضه شده در شبکه نمایش خانگی در سال‌های ۱۳۸۲-۱۳۸۸^۲

سال	جمع	ایرانی	خارجی	شمارگان (هزار نسخه)
۱۳۸۲	۲۲۰	۴۴	۱۷۶	۹۰۰
۱۳۸۳	۳۳۷	۴۸	۲۸۹	۲۴۸۰
۱۳۸۴	۴۶۱	۵۶	۴۰۵	۳۳۵۰
۱۳۸۵	۴۶۳	۴۰	۴۲۳	۵۲۲۹
۱۳۸۶	۴۸۱	۱۰۳	۳۷۸	۱۶۸۰۷
۱۳۸۷	۳۹۶	۰	۰	۳۷۸۰۷
۱۳۸۸	۴۸۹	۹۳	۳۹۶	۴۷۶۵۰

آثاری که به شبکه نمایش خانگی وارد می‌شوند، از طریق فروشگاه‌های تخصصی هنری - سینمایی و یا فروشگاه‌های غیرتخصصی (مانند خواروبارفروشی‌ها) به دست مخاطبان رسانده می‌شود. در جدول ذیل تعداد این فروشگاه‌های عرضه نشان داده می‌شود.

جدول ۲۴. تعداد فروشگاه‌های عرضه محصولات سینماییدر سال‌های ۱۳۸۱ - ۱۳۸۸^۱

سال	تعداد
۱۳۸۱	۲۰۰۰
۱۳۸۲	۲۷۰۰
۱۳۸۳	۴۰۰۰
۱۳۸۴	۵۹۰۰
۱۳۸۵	۵۹۰۰
۱۳۸۶	۸۱۵۰
۱۳۸۷	۸۱۵۰
۱۳۸۸	۴۰۰۰

بخشی از آثار تولید شده داخلی به صورت یک محصول فرهنگی صادراتی به بازارهای جهانی عرضه می‌شود. در سال ۱۳۸۸ تعداد ۳۴ اثر تولیدی به خارج از کشور صادر شد.

جدول ۲۵. تعداد فیلم‌های صادر شده به خارج از کشوردر سال‌های ۱۳۸۱ - ۱۳۸۸^۲

سال	تعداد
۱۳۸۱	-
۱۳۸۲	-
۱۳۸۳	۲۵
۱۳۸۴	۶۸
۱۳۸۵	۱۱
۱۳۸۶	۳۶
۱۳۸۷	۲۰
۱۳۸۸	۳۴

۳-۲-۴. زیرساخت‌ها

زیرساخت اصلی در حوزه سینما، سالن است و در برنامه‌های مربوطه ساخت سالن مینا به حساب می‌آید. ساخت سالن در چند سال اخیر با توجه به ورود شهرداری‌ها، به صورت ایجاد مجتمع‌های چندساله (حداکثر پنج‌ساله) در دستور کار قرار گرفته و چند مجتمع از این‌گونه تأسیس شده است.

۱. همان.

۲. همان.

با این اوصاف، در سطح کشور تا سال ۱۳۸۸ تعداد ۲۳۴ سینما با مجموع ۳۰۵ سالن به صورت فعال مشغول اکران فیلم‌ها هستند.

جدول ۲۶. تعداد سینما، سالن سینما و ظرفیت سالن سینما در سال‌های ۱۳۸۱-۱۳۸۸^۱

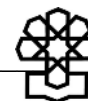
سال	تعداد سینما	سالن سینما	ظرفیت سالن سینما (صندلی)
۱۳۸۱	۲۶۸	۲۵۲	۱۳۷۴۶۱
۱۳۸۲	۲۶۲	۲۶۲	۱۴۱۵۳۲
۱۳۸۳	۲۴۳	۲۵۲	۱۳۲۳۸۰
۱۳۸۴	۲۳۹	۲۵۶	۱۳۴۹۴۸
۱۳۸۵	۲۲۸	۲۶۹	۱۳۶۸۴۴
۱۳۸۶	۲۲۹	۲۹۷	۱۳۸۴۳۹
۱۳۸۷	۲۲۶	۲۹۷	۱۳۲۵۰۰
۱۳۸۸	۲۳۴	۳۰۵	۱۴۰۹۲۲

۴-۳. موسیقی

۴-۳-۱. تولید

تولید برای موسیقی به دو صورت است: باکلام و بی‌کلام. در شکل موسیقی باکلام علاوه بر آنکه برای آهنگ نیاز به مجوز وجود دارد، برای شعر و متنی که در آن خوانده می‌شود نیز باید اخذ مجوز شود. در جدول ذیل نشان داده خواهد شد که طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۸ چه تعداد مجوز برای این دو بخش از موسیقی صادر شده است.

«نکته قابل توجه آنکه صدور مجوز الزاماً منجر به تولید نمی‌شود».

جدول ۲۷. تعداد مجوزهای صادر شده برای آثار صوتی و اشعار موسیقی در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۸^۱

سال	آثار صوتی	اشعار موسیقی
۱۳۸۱	۳۲۱	۰
۱۳۸۲	۴۲۸	۰
۱۳۸۳	۳۹۶	۶۰۵۴
۱۳۸۴	۴۱۳	۷۲۳۶
۱۳۸۵	۲۴۴	۵۶۵۸
۱۳۸۶	۲۶۰	۹۳۰۱
۱۳۸۷	۶۵۹	۶۰۴۴
۱۳۸۸	۲۴۴	۳۱۵۱

۲-۳-۴. عرضه

پس از تولید، موسیقی به دو صورت به سطح جامعه عرضه می‌شود، به صورت اجرای زنده در سالن‌ها و به صورت آلبومی بر روی لوح‌های فشرده در سال ۱۳۸۸ در داخل کشور نزدیک به ۲۶۳۰ دفعه اجرا صورت پذیرفت و در خارج از کشور نیز ۱۴ گروه برای اجرای صحنه‌ای اعزام شدند.

جدول ۲۸. تعداد اجرای صحنه‌ای موسیقی^۲ برگزار شده در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۸^۳

سال	داخل کشور	خارج از کشور
۱۳۸۱	۸۸۷	۰
۱۳۸۲	۹۱۴	۰
۱۳۸۳	۶۱۷	۴۴
۱۳۸۴	۵۰۶	۴۸
۱۳۸۵	۴۸۹	۱۲
۱۳۸۶	۵۴۵	۷
۱۳۸۷	۲۱۸	۳۵
۱۳۸۸	۲۶۲۹	۱۴ گروه

۱. همان.

۲. تعداد اجرای صحنه‌ای موسیقی در داخل کشور در سال ۱۳۸۸ مربوط به استان تهران و سایر استان‌ها بوده و در هر نوبت اجرا (دفعات اجرا) در صورتی که در سال‌های قبل فقط استان تهران در نظر گرفته شده است.

۳. همان.

۳-۳-۴. زیرساخت

در سطح کشور سالن تخصصی برای اجرای صحنه‌ای موسیقی وجود ندارد و غالباً از سالن‌های چندمنظوره استفاده می‌شود که متأسفانه آمار دقیقی از آنها در دست نیست، اما مهمترین سالن‌ها برای اجرای صحنه‌ای موسیقی در شهر تهران عبارتند از:

سالن وزارت کشور، سالن برج میلاد، سالن کاخ نیاوران، سالن سعدآباد و تالار وحدت. همچنین فرهنگسراهای مربوط به سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران دارای ۳۷ سالن هستند که اجاره این سالن‌ها از ابتدای سال ۱۳۸۹ به گروه‌های موسیقی خارج از سازمان به شدت محدود است.^۱

۴-۴. هنرهای تجسمی

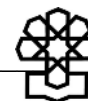
۴-۴-۱. تولید

از آنجایی که تولیدات هنرهای تجسمی غالباً به صورت شخصی است و سازوکار مناسبی برای ثبت آثار خلق شده وجود ندارد، لذا نمی‌توان نشان داد که تا چه میزان تولیدات در این حوزه وجود دارد.

۴-۴-۲. عرضه

آثار تجسمی به صورت نمایشگاهی به عموم عرضه می‌شوند. این نمایش‌ها در گالری‌های تخصصی و یا در مراکزی که امکان حضور عمومی باشد، انجام می‌پذیرد. چنان‌که جدول ذیل نشان می‌دهد، در سال ۱۳۸۸ در داخل کشور ۶۵۳۸ نمایشگاه برای هنرهای تجسمی برگزار شد که از این تعداد ۱۵۱۲ مورد در گالری‌ها و مراکز تخصصی به نمایش گذاشته شد.

۱. محمدرضا آزاده‌فر، اقتصاد موسیقی: فرآیند تولید، بازاریابی و فروش محصولات، تهران، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ۱۳۹۰، صص ۳۷۰-۳۷۶.

جدول ۲۹. تعداد نمایشگاه هنرهای تجسمی در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۸^۱

نمایشگاه هنرهای تجسمی در مراکز و نگارخانه‌ها	نمایشگاه هنرهای تجسمی		سال
	داخل کشور	خارج از کشور	
۹۴۶	۱۸	۰	۱۳۸۱
۱۱۴۰	۲۰	۰	۱۳۸۲
۱۲۰۰	۱۴	۶۸۲۰	۱۳۸۳
۱۳۷۸	۱۰	۶۲۳۲	۱۳۸۴
۱۶۴۰	۳	۶۰۲۰	۱۳۸۵
۱۳۱۰	۴	۶۷۵۶	۱۳۸۶
۱۴۳۰	۷	۶۶۴۲	۱۳۸۷
۱۵۱۲	۸	۶۵۳۸	۱۳۸۸

در این نمایشگاه‌ها بنا به گزارش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در حدود ۱۰۴ هزار نفر در سال ۱۳۸۸ بازدید کرده‌اند.

جدول ۳۰. تعداد تماشاگران از نمایشگاه هنرهای تجسمی در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۸^۲

تعداد تماشاگران (هزار نفر)	سال
۰	۱۳۸۱
۰	۱۳۸۲
۲۹۰	۱۳۸۳
۲۶۵	۱۳۸۴
۲۸۰	۱۳۸۵
۲۹۰	۱۳۸۶
۱۰۱	۱۳۸۷
۱۰۴	۱۳۸۸

۳-۴-۴. زیرساخت

طبق آخرین آمارهای موجود، درحال حاضر ۳۱۹ نگارخانه به‌صورت فعال در سطح کشور وجود دارند. در جدول ذیل روند رشد این نگارخانه‌ها را از سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۸ می‌توان مشاهده کرد.

۱. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، پیشین.

۲. همان.

جدول ۳۱. تعداد نگارخانه‌های فعال در سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۸^۱

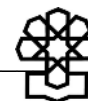
سال	تعداد نگارخانه (فعال)
۱۳۸۱	۲۳۸
۱۳۸۲	۲۶۷
۱۳۸۳	۳۰۰
۱۳۸۴	۳۰۳
۱۳۸۵	۳۱۰
۱۳۸۶	۲۴۲
۱۳۸۷	۲۸۰
۱۳۸۸	۳۱۹

۴-۵. وضعیت فعالیت‌های آموزشی

جذابیت‌های هنری، همه‌ساله بخش قابل توجهی از شهروندان را به سوی یادگیری مهارت‌های این حوزه از فرهنگ می‌کشاند. لذا آموزش هنر به‌عنوان یکی از مقولات حائز اهمیت در سیاستگذاری فرهنگی تلقی شده و بخش‌های دولتی و غیردولتی در آن دخالت مستقیم دارند. بخشی از وظایف آموزشی توسط دولت از طریق هنرستان‌های هنری تحت مدیریت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری آموزش و پرورش انجام می‌پذیرد و بخشی دیگر توسط آموزشگاه‌های آزاد هنری که تحت نظارت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی صورت می‌گیرد.

در سال ۱۳۸۸ تعداد آموزشگاه‌های آزاد هنری ۲۷۸۰ واحد، تعداد آموزشگاه‌های آزاد سینمایی ۱۷۶ واحد و تعداد هنرستان‌ها نیز ۳۹ واحد بوده است.

مطابق آمار موجود در آموزشگاه‌های آزاد هنری در سال ۱۳۸۷ تعداد هنرجویان ۳۴۷۰۰۰ نفر بوده و در همین سال در هنرستان‌ها ۲۶۲۶۰۰۰ نفر تحت آموزش قرار گرفتند که در مجموع نزدیک به سه میلیون نفر هنرجو تحت آموزش قرار داشتند.

جدول ۳۲. تعداد آموزشگاه‌ها و هنرجویان آموزشگاه‌های آزاد هنری در سال‌های ۱۳۸۱ - ۱۳۸۸^۱

آموزشگاه‌های سینمایی	آموزشگاه‌های هنری (بجز سینما) [*]		سال
	هنرجویان (هزار نفر)	تعداد	
۱۹۰	۱۷۱	۱۱۴۲	۱۳۸۱
۲۲۰	۲۰۳	۱۳۵۶	۱۳۸۲
۱۵۲	۲۲۶	۱۵۰۶	۱۳۸۳
۱۵۸	۲۸۳	۱۸۸۴	۱۳۸۴
۱۵۸	۲۹۸	۱۹۸۹	۱۳۸۵
۱۵۲	۳۴۲	۲۲۸۸	۱۳۸۶
۱۷۳	۳۴۷	۲۷۷۸	۱۳۸۷
۱۷۶	-	۲۷۸۰	۱۳۸۸

* آموزشگاه‌های سینمایی به صورت مجزا و خارج از معاونت هنری در سازمان امور سینمایی ثبت می‌شود.

جدول ۳۳. تعداد هنرستان‌ها و هنرجویان هنرستان‌های هنری (همه هنرها) در سال‌های ۱۳۸۱ - ۱۳۸۸^۲

هنرستان	هنرجویان (هزار نفر)	سال
۳۳	۲۳۴۱	۱۳۸۱
۳۹	۲۷۹۶	۱۳۸۲
۳۹	۲۹۰۰	۱۳۸۳
۳۹	۲۸۹۹	۱۳۸۴
۴۰	۳۰۵۰	۱۳۸۵
۳۸	۲۷۸۹	۱۳۸۶
۳۸	۲۶۲۶	۱۳۸۷
۳۹	۲۴۶۵	۱۳۸۸

در سطوح دانشگاهی که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همراهی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مسئول آن هستند، نیز طبق آمار سال تحصیلی ۱۳۸۷ - ۱۳۸۸ تعداد دانشجویان رشته‌های مختلف هنر (شامل همه مقولات حوزه هنر) ۱۴۴۲۱۰ نفر بوده است که ۲۴/۷ درصد از این دانشجویان در استان تهران مشغول به تحصیل هستند.^۳

۱. همان.

۲. آموزشگاه‌های سینمایی به صورت مجزا و خارج از معاونت هنری در سازمان امور سینمایی ثبت می‌شود.

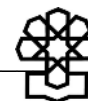
۳. وزارت آموزش علوم، تحقیقات و فناوری؛ اطلس ملی آموزش عالی، سال تحصیلی ۱۳۷۸ - ۱۳۸۸.

۶. نشریات حوزه هنر

در کنار آموزش‌هایی که ارائه می‌شود نشریات مختلفی در حوزه هنر به صورت تخصصی به بررسی مسائل این حوزه پرداخته و مقالات علمی و پژوهشی در این نشریات به چاپ می‌رسند. برخی از این نشریات با توجه به اینکه از اعتبارات دولتی استفاده می‌کنند، به عنوان نشریات دولتی محسوب شده و غالباً در خود آن سازمان‌ها چاپ و منتشر می‌شوند. هرچند نشریات تخصصی و غیرتخصصی مختلفی در حوزه هنر وجود دارد، اما در ذیل برخی از مهمترین نشریات تخصصی این حوزه را معرفی خواهیم کرد:

جدول ۳۴. فهرستی از نشریات حوزه هنر

ردیف	نام نشریه	صاحب امتیاز، مدیر مسئول یا سردبیر
۱	ماهنامه صحنه	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
۲	ماهنامه فیلم نگار	معاونت سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۳	ماهنامه نمایش	انجمن هنرهای نمایشی ایران
۴	ماهنامه سینما تئاتر	حسین فرخی
۵	هفته‌نامه هنرمند	شرکت جهان سبز
۶	فصلنامه هنرهای زیبا	پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران
۷	ماهنامه فیلم	مسعود مهرابی
۸	ماهنامه فیلم کوتاه	امیر لطفیان
۹	ماهنامه نقد سینما	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
۱۰	ماهنامه نقش آفرینان	شکوه جیرودی
۱۱	ماهنامه هفت	احمد طالبی‌نژاد
۱۲	ماهنامه فیلم نگار	معاونت سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۱۳	فصلنامه فارابی	بنیاد سینمایی فارابی
۱۴	ماهنامه صنعت سینما	شهرام جعفری‌نژاد
۱۵	فصلنامه حرفه: هنرمند	شهریار توکلی
۱۶	فصلنامه سینما و ادبیات	همایون خسروی‌دهکردی
۱۷	هفته‌نامه سینمای نو	بنیاد سینمایی فارابی
۱۸	ماهنامه سینمای روز	پرویز صمدی‌مقدم
۱۹	ماهنامه فرهنگ و سینما	پرویز صمدی‌مقدم
۲۰	فصلنامه آدینه	مسعود پورسیدآقایی
۲۱	ماهنامه آینه خیال	فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران
۲۲	فصلنامه پژوهشنامه فرهنگستان هنر	فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران
۲۳	جلوه هنر	دانشگاه الزهرا (س)، معاونت پژوهشی
۲۴	فصلنامه خیال	فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران
۲۵	دو فصلنامه زیباشناخت	معاونت امور هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

ردیف	نام نشریه	صاحب امتیاز، مدیر مسئول یا سردبیر
۲۶	دو ماهنامه سوره مهر	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
۲۷	فصلنامه هنر	معاونت امور هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۲۸	کتاب ماه هنر	خانه کتاب ایران
۲۹	فصلنامه گلستان هنر	فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران
۳۰	فصلنامه مدرس هنر	دانشگاه تربیت مدرس
۳۱	دو فصلنامه مطالعات هنر اسلامی	مؤسسه مطالعات هنر اسلامی
۳۲	فصلنامه هنرنامه «نامه هنر»	دانشگاه هنر
۳۳	ماهنامه فرهنگ و آهنگ	کیوان فرزین
۳۴	ماهنامه گزارش موسیقی	مؤسسه فرهنگی موسیقی ارغنون
۳۵	فصلنامه ماهور	مؤسسه فرهنگی - هنری ماهور
۳۶	ماهنامه مقام موسیقایی	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
۳۷	ماهنامه هنر موسیقی	مهدی ستایشگر

۷. جشنواره‌های هنری

هرساله جشنواره‌های گوناگون هنری در کشور برگزار می‌شود. جشنواره‌های هنری به‌عنوان رویدادهایی که نمایاننده سیاست‌های فرهنگی - هنری متولیان آن به حساب می‌آیند، از جایگاه ویژه‌ای در سیاستگذاری‌ها برخوردارند. در ذیل سعی خواهد شد به مهمترین جشنواره‌های هنری در حوزه هنرهای نمایشی و به‌صورت خاص تئاتر، موسیقی، هنرهای تجسمی و سینما اشاره شود.

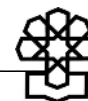
جدول ۳۵. مهمترین جشنواره‌ها در حوزه‌های هنرهای نمایشی، هنرهای تجسمی و موسیقی در کشور

جشنواره‌های تئاتر
جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر: سی‌امین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره تئاتر مقاومت: سی‌دهمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره بین‌المللی تئاتر آیینی و سنتی: پانزدهمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره بین‌المللی تئاتر دانشگاهی ایران: پانزدهمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره بین‌المللی تئاتر عروسکی (مبارک): چهاردهمین دوره آن در سال ۱۳۹۱ برگزار خواهد شد.
جشنواره سراسری تئاتر رضوی: هفتمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره بزرگ جوانان مساجد کشور در حوزه هنرهای نمایشی: ششمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره بین‌المللی تئاتر حقیقت
جشنواره بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان
جشنواره بین‌المللی تئاتر خیابانی
جشنواره نمایش‌های منطقه‌ای
جشنواره تئاتر استانی ایران
جشنواره تئاتر صاحب‌دلان
جشنواره‌های موسیقی
جشنواره بین‌المللی موسیقی فجر: بیست‌وهفتمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار می‌شود.
جشنواره موسیقی نواحی ایران: هفتمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره بزرگ جوانان مساجد کشور در حوزه نغمه‌های آسمانی: ششمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره‌های هنرهای تجسمی
جشنواره بین‌المللی هنرهای تجسمی جوانان: هجدهمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
ششمین جشنواره هنرهای تجسمی رضوی: ششمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره هنرهای تجسمی فجر: چهارمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار می‌شود.
سومین جشنواره هنرهای تجسمی ترنج: سومین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره بزرگ جوانان مساجد کشور در حوزه هنرهای تجسمی: اولین بار در ششمین دوره جشنواره بزرگ جوانان مساجد کشور در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.

طبق آمار موجود ۴۶ جشنواره هنری در مقولات هنرهای نمایشی، هنرهای تجسمی و موسیقی

در سال ۱۳۸۸ در سطح کشور برگزار شد. در جدول ذیل می‌توان تعداد آن را از سال ۱۳۸۱

مشاهده کرد.

جدول ۳۶. تعداد جشنواره‌های هنری (بجز سینما) برگزار شده در سال‌های ۱۳۸۳ - ۱۳۸۸^۱

سال	جمع	داخل کشور	خارج کشور
۱۳۸۳	۷۱	۵۶	۱۵
۱۳۸۴	۶۰	۳۹	۲۱
۱۳۸۵	۱۵۱	۱۳۵	۱۶
۱۳۸۶	۷۲	۶۱	۱۱
۱۳۸۷	۴۸	۴۴	۴
۱۳۸۸	۴۶	۴۶	۰

جشنواره‌های سینمایی معمولاً پرطرفدارترین جشنواره‌های هنری در ایران و جهان به حساب می‌آیند.

جدول ۳۷. مهمترین جشنواره‌های سینمایی در کشور

جشنواره‌های سینمایی
جشنواره بین‌المللی فیلم فجر: بزرگ‌ترین جشنواره داخلی سینمای ایران است که هر ساله برگزار می‌گردد. در سال ۱۳۹۰ سی‌امین دوره این جشنواره برگزار شد.
جشن سینمای ایران (خانه سینما) در سال ۱۳۹۰ پانزدهمین دوره آن برگزار شد.
جشنواره فیلم دفاع مقدس دوره یازدهم آن در سال ۱۳۸۹ برگزار شد.
جشنواره بین‌المللی فیلم رشد: دوره چهل‌ویکم آن در ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره فیلم روستا: دوره هفدهم آن در سال ۱۳۸۲ برگزار شد.
جشنواره بین‌المللی فیلم‌های کودکان و نوجوانان ایران: بیست‌وپنجمین دوره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره فیلم کوتاه، مستند و انیمیشن عمار: دومین جشنواره آن در سال ۱۳۹۰ برگزار شد.
جشنواره ملی فیلم دانشجویی
جشنواره بین‌المللی فیلم کوتاه تهران
جشنواره ملی سینمای جوانان ایران
جشنواره فیلم شهر
جشنواره بین‌المللی فیلم پروین اعتصامی

طبق آمار موجود ۲۸ جشنواره سینمایی در سال ۱۳۸۸ در سطح کشور برگزار شد که در جدول ذیل می‌توان روند برگزاری چنین جشنواره‌هایی را طی سال‌های ۱۳۸۱ - ۱۳۸۸ مشاهده کرد.

۱. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، همان، به دلیل عدم وجود آمار مجزا از این سه مقوله مشترکاً آمده است.

جدول ۳۸. تعداد جشنواره‌های سینمایی در سال‌های ۱۳۸۱ - ۱۳۸۸^۱

سال	تعداد
۱۳۸۱	۳۰
۱۳۸۲	۱۵
۱۳۸۳	۲۵
۱۳۸۴	۲۳
۱۳۸۵	۲۰
۱۳۸۶	۳۲
۱۳۸۷	۴۲
۱۳۸۸	۳۸

جمع‌بندی

در این گزارش سعی شد تا یکی از ملزومات سیاستگذاری مناسب، یعنی برخورداری از اطلاعات اولیه، فراهم شود. اطلاعات ارائه شده که به صورت اجمالی فراهم آمده، دربر دارنده نقاط اصلی و با اهمیت برای شناخت سیاست هنر در کشور است. هرچند به دلیل عدم برخورداری از اطلاعات کامل هنوز امکان نشان دادن همه ابعاد سیاستگذاری در عرصه هنر فراهم نیامده است. در پایان برای آنکه بتوان جمع‌بندی مناسبی از حوزه هنر فراهم آید، به برخی از مهمترین چالش‌های این حوزه نیز اشاره خواهد شد:

- وابستگی اقتصادی هنر به دولت: برخی از گونه‌های هنری در کشور، مانند هنرهای تجسمی و تئاتر به دلیل وجهه فرهنگی - هنری خود از اهمیت خاصی برخوردارند، اما این هنرها برخلاف دیگر گونه‌ها امکان سوددهی کمتری دارند و توجیه اقتصادی مناسبی برای هنرمندان آن وجود ندارد. همچنین به دلیل فقدان ساختارهای قدرتمند غیردولتی در عرصه تولید، اجرا و عرضه این هنرها، این گونه‌های هنری به صورت قابل توجهی نیازمند کمک‌های دولتی هستند. به عنوان مثال بخشی از اعتبارات مربوط به مرکز هنرهای نمایشی و هنرهای تجسمی برای حمایت مستقیم از گروه‌های نمایشی و هنرمندان تجسمی در اختیار مؤسسات مربوطه قرار می‌گیرد تا به آنها در تولید کمک شود. هرچند نمی‌توان منکر لزوم این کمک‌ها شد، اما در هر حال این امر استقلال این گونه‌های هنری را تحت الشعاع قرار داده و بالندگی مناسب هنری و تعهد درونی هنرمندان آنها را خدشه‌دار خواهد کرد. حتی یکی از مدیران هنرهای تجسمی در این خصوص گفته است که «بودجه ندهند، فاتحه هنرهای تجسمی کشور خوانده است».^۲

- استمرار بحران مشروعیت هنر: افراط‌ها و تفریط‌های صورت گرفته در عرصه هنر،

۱. همان.

۲. به نقل از آقای حبیب صادقی، مدیر مرکز هنرهای تجسمی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سال ۱۳۸۷ (ایشان به دلیل کمبود اعتبارات حتی استعفا نیز داده بودند).

ارزش‌های متعالی آن را تحت‌الشعاع قرار داده و با آنکه انقلاب اسلامی زمینه را برای پرورش و بسط هنر اصیل فراهم آورده است، متأسفانه هنوز رابطه خوبی میان هنر و مردم ایجاد نشده است. از یکسو منابع غنی و ارزشمند در متون اسلامی و تاریخ و تمدن اسلامی - ایرانی برای بهره‌گیری در تولید آثار هنری وجود دارد و حتی رهبران انقلاب و علمای دین که دغدغه احیای دین و بازگشت به تاریخ و تمدن اسلامی داشته‌اند، تلاش زیادی برای تئوریزه کردن هنر فاخر و متعالی کرده‌اند، اما ازسوی دیگر هنوز بسیاری متدینینی که از ورود به عرصه‌های هنری ابا دارند و عرصه را به ناهلان و کسانی که پیوند چندانی با ارزش‌های والای هنری ندارند، وا داده‌اند. این وضعیت به شکل مضاعفی فاصله هنر را با ارزش‌های شرعی و عرفی بیشتر کرده و مقبولیت و مشروعیت آن را دچار بحران کرده است.

- ضعف تئاتر در جذب مخاطب: شاید یکی از دلایل اصلی وابستگی تئاتر به دولت ضعف آن در جذب مخاطب باشد. تعداد مخاطبین این گونه هنری در مقایسه با دیگر هنرها مانند سینما و موسیقی رقم بسیار پایینی است. عوامل مختلفی را می‌توان بر این امر مؤثر دانست. از آن جمله، عدم بسترسازی آموزشی مناسب و در نتیجه کم‌آگاهی مردم از این هنر است. این کم‌آگاهی فرهنگی که ناشی از کم‌کاری دستگاه‌های آموزشی و ترویجی است، منجر به عدم پیوند مناسب مخاطبین عام با این هنر ارزشمند می‌شود و سالن‌های نمایش در روزهای غیرجشنواره تنها محل حضور قشری خاص و علاقمند و در عین حال معدود می‌باشد. اگرچه بخشی از این مسئله دلایل بیرونی دارد، اما خود آثار ارائه شده نیز به دلیل فاصله‌ای که از هویت و فرهنگ مخاطب دارند نمی‌توانند جذابیت مناسب را فراهم آورند. درحالی‌که آن دسته از آثار نمایشی که از مضامین مناسب فرهنگی - اعتقادی برخوردارند، با استقبال خوب مخاطبان مواجه می‌شوند. در این میان می‌توان به تعزیه به‌عنوان یکی از گونه‌های نمایشی، اشاره داشت که به‌رغم صرفه اقتصادی پایین، عمدتاً با استقبال مخاطبان همراه است.

- تمرکزگرایی هنری در شهر تهران و شهرهای بزرگ: بنا به دلایل مختلفی، امکانات مورد نیاز برای فعالیت‌های فرهنگی به‌صورت متوازن در کل کشور توزیع نشده است. درحالی‌که بسیاری از بزرگان هنری امروز مقیم تهران، مهاجرند و به دلیل وجود منابع و امکانات لازم ساکن این شهر شده‌اند، بسیاری از شهرهای کوچک در ضعف شدید فعالیت‌های هنری به‌سر می‌برند و به همین دلیل ظرفیت‌های انسانی در آنها کمتر قابل پرورش بوده و بروز می‌یابند. البته اقتضائات فرهنگی در این مناطق، فعالیت‌های هنری را به حاشیه برده و کمبود امکانات مزید علت شده است.

- عدم توجه به مضامین مربوط به فرهنگ و هویت ایرانی - اسلامی و غلبه مضامین بیگانه و غربی: بیگانگی از مضامین اسلامی و میهنی، از جمله مسائلی است که گریبان‌گیر هنر امروز ما

به‌خصوص نمایشنامه‌نویسی و فیلمنامه‌نویسی شده است. به‌رغم غنای منابع متعدد فرهنگی در کشور فیلمنامه‌ها و نمایشنامه‌های موجود در بسیاری موارد، سعی در بازسازی نمایشنامه‌های کلاسیک غربی دارند، یا بر مضامینی قالبی که عمدتاً مناسب فرهنگ و تمدن غربی است تمرکز کرده و تلاش چندانی برای خلق آثار ایرانی - اسلامی صورت نمی‌گیرد. همچنان‌که اشاره شد این مسئله بر استقبال تماشاگران و مخاطبان هنر اثر منفی می‌گذارد و در عرصه‌های بین‌المللی هم هویت‌بخشی مناسبی از هنر بومی صورت نمی‌پذیرد. همچنین باعث می‌شود تا هنر بیش از پیش در محیط خودساخته خویش تنیده شود و با پیچیده‌تر شدن قالب‌های زبانی و بیانی، دسترسی مردم را به خود دورتر کند.

- نقص سیستم راهبری هنر و پراکندگی سیاستگذاری‌ها: گرچه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به‌عنوان وزارتخانه تخصصی عهده‌دار مدیریت سیاست هنری است، اما نمی‌تواند بر همه فعالیت‌های صورت گرفته در این حوزه اشراف داشته باشد و در نتیجه از ارائه یک مختصات روشن از فرآیندها و فعالیت‌های موجود در عرصه هنر، برای سیاستگذاران ناتوان است. ازسوی دیگر سایر دستگاه‌های نظارتی، که درگیری محدودتری با ابعاد هنر دارند، نیز نمی‌توانند به تصویر درستی از آن دست یابند. بنابراین در مجموع تصویر واضح و روشنی از همه ابعاد فعالیت‌های هنری در کشور موجود نیست. از دلایل عدم اشراف دستگاه‌های فرهنگی بر فعالیت‌های هنری، این موارد را می‌توان برشمرد: برخی از گونه‌های هنری در فهرست نظارتی قرار ندارد و یا امکان نظارت بر آنها وجود ندارد، به‌عنوان مثال برخی گونه‌های هنرهای نمایشی و یا اجراهای موسیقی در عرصه‌های عمومی داخل تالارهای غیرهنری، بیشتر به‌صورت موردی و آن هم توسط نیروی انتظامی نظارت می‌شود تا نهادهای ناظر فرهنگی. ازسوی دیگر آمارهای ارائه شده به‌شدت ناقص و مبتنی بر فعالیت‌های حوزه نظارتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است و منبع آماری متمرکزی که آثار اجرا شده همه دستگاه‌ها را دربر گیرد، وجود ندارد و دیگر آنکه در برخی اشکال خاص هنری، نظیر هنرهای تجسمی، به‌دلیل شخصی بودن فرآیند تولید و ارائه آثار مربوطه، آمار آن چندان در ثبت و ضبط وزارتخانه نیست و نمی‌توان درباره ابعاد آن اظهار نظر کرد.

- ضعف زیرساخت‌ها: از چالش‌های قابل توجه در حوزه هنر ضعف زیرساخت‌ها در این حوزه است و یکی از دلایل عمده آن عدم سرمایه‌گذاری کلان در صنایع هنری خصوصاً در امر تولید می‌باشد. استودیوهای تولید، تجهیزات و ابزارآلات تولید و توزیع و سالن‌های نمایش در حد چندان قابل قبولی قرار ندارد. در صنعتی مانند سینما، با تمام تلاش‌هایی که توسط دست‌اندرکاران و هنرمندان این حوزه در قرار دادن کشور در میان تولیدکنندگان برتر جهان انجام می‌پذیرد، اما

تجهیزات و امکانات مناسبی، وجود ندارد و در بسیاری از موارد آثار سینمایی برای اموری چون تدوین و صداگذاری به خارج از کشور (مانند هنگ‌کنگ، فرانسه، ایتالیا و...) منتقل می‌شود و کارهای تکمیلی در آنجا صورت می‌پذیرد که خود هزینه مضاعفی را بر تهیه‌کنندگان سینمایی وارد می‌کند.

- نامشخص بودن مرز دخالت و عدم دخالت دولت: موضوع نظارت و نحوه دخالت دولت در حوزه هنر یکی از مباحث و چالش‌های پر دامنه و پرسابقه در کشور است و به خصوص در مورد هنرهایی چون موسیقی و سینما، به اندازه تاریخ آن در ایران مورد بحث و مناقشه قرار گرفته است. لزوم فراهم آوردن زیرساخت‌های مورد نیاز و ضروری، دخالت دولت را، که بار اصلی تأمین و تهیه زیرساخت‌ها را به دوش می‌کشد، در حوزه هنر غیرقابل انکار نموده است، اما اینکه دولت تا کجا می‌تواند دخالت کند و اینکه وظایفی چون حمایت و هدایت به‌عنوان اصول حاکمیتی، باید به چه شکلی باشد، نیازمند بررسی‌های خرد و کلان است و بلا تعین بودن این امور یکی از مهمترین چالش‌ها برای هنرمندان و خود دولتمردان در ادوار مختلف بوده است.

- ضعف نظام آموزشی هنر: ضعف نیروی حرفه‌ای آموزش‌دیده در حوزه هنر یکی از مصائب آن به‌شمار می‌آید. اگر از چند هنرستان و دانشکده فیلم و سینما و متون درسی کهنه، که غالباً با توجه به تولیدات آموزش هنری صنعت سینمای غرب پرورش می‌یابند، بگذریم، آموزشگاه‌های آزاد سینمایی بضاعت قابل توجهی ندارند. هرچند هم‌اکنون تلاش‌هایی توسط برخی مراجع حاکمیتی، مانند حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، در تربیت نیروی حرفه‌ای هنری مبتنی بر الگوهای فرهنگی - بومی صورت می‌گیرد، با این شرایط برای تربیت و تأمین نیروی فی‌الواقع «متعهد» راه رازی در پیش است.

- مواجهه نامتقارن با تهاجم فرهنگی: حجم قابل ملاحظه‌ای از آثار هنری به‌خصوص آثار موسیقی و سینمایی صنایع بزرگ هنری جهان، مانند هالیوود، با مدیریت برون‌مرزی و تقاضای برون‌مرزی هرساله وارد خانه‌های ایرانیان می‌شود. در مقابل تلاش‌های دستگاه‌های فرهنگی که ناشی از افق ضعیف و کوتاه متولیان و هنرمندان و فقدان نگاه‌های جهانی و حتی منطقه‌ای می‌تواند باشد، تاکنون نتوانسته مانع و رادع این بده و بستان فرهنگی باشد. در این نبرد نامتقارن، اگر تلاش مضاعفی برای ارتقای صنایع هنری ملی صورت نگیرد و راهکارهای مناسبی در تقابل با آن فراهم نیاید، در آتیه نیز این چالش عمیق‌تر شده و مواجهه با آن سخت‌تر خواهد شد. چنان‌که از دهه ۱۳۶۰ تاکنون اقدامات متنوع و گوناگونی انجام شده و می‌شود، اما راهکارهای اتخاذ شده، چندان مؤثر نبوده‌اند. این چالش علاوه بر آثار نامطلوب فرهنگی، بر روند رشد صنایع هنری کشور نیز نتایج ناگواری را به‌جای خواهد گذارد.

- **موانع بروکراتیک و کارمندی در نهادهای تصمیم‌گیر و متولی:** با همه پویایی که در عرصه‌های مختلف هنری کشور مشاهده می‌شود، نظام‌های اداری و دستگاه‌های متولی نتوانسته‌اند خود را با این پویایی و چابکی همراه سازند. لذا با ایجاد موانع خرد و کلان و گاه ابهام‌آلود نظارتی در برابر آن قد علم کرده‌اند و بدین ترتیب با ایجاد قیدوبندهای مختلف و «بالا و پایین بردن» هنرمندان در ساختار بروکراتیک، صنایع هنری را در چرخه حرکتی کند خود گرفتار کرده‌اند.

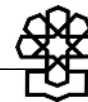
- **عدم رعایت حقوق معنوی آثار:** اگرچه قوانینی برای حفظ حقوق هنرمندان و آثار آنها وجود دارد و تلاش‌های بسیاری برای آن صورت گرفته، اما به دلیل تنوع رویکردهای اجرایی و نظارتی و فقدان نظام متناسب حقوقی برای آثار هنری، چالش‌های مختلف حقوقی برای هنرمندان به‌ویژه در حوزه موسیقی و سینما، وجود دارد که خود را در انواع نزاع‌های حقوقی نشان می‌دهد. این مسئله بیانگر لزوم بازنگری در قوانین و مقررات موجود است.

- **زیرزمینی شدن هنر:** بنا به دلایل مختلفی چون سخت‌گیری‌های بی‌مورد نظارتی، برنامه‌ریزی دشمنان، زیاده‌خواهی‌های هنری و...، هنرهایی چون موسیقی، تئاتر، هنرهای تجسمی و حتی سینما درحال گریز از نظارت و قانون هستند و آثاری پدید می‌آیند که تناسب چندانی با خط‌مشی‌های هنری مورد تأیید سیاستگذاران فرهنگی نیست. این مسئله باعث شده سلیقه مخاطبین، که در بسیاری مواقع متمایل به موارد و مناطق «ممنوعه» هستند، به‌صورت نامناسبی پرورش یابد و خود عوارض نامطلوب بلندمدتی بر هنر کشور به‌جا گذارد.

- **سیالیت راهبردها در عرصه هنر:** در عرصه هنر اگر دو سیاستگذار در پس یکدیگر به لحاظ زمانی، از یک راهبرد حمایت می‌کردند، نتیجه قطعاً برای هنر مطلوب‌تر بود، اما درحالی‌که بیش از سه دهه از انقلاب اسلامی می‌گذرد و سیاست‌های کلان فرهنگی تدوین و تعیین شده‌اند، تعارضات و اختلافات سلیقه‌ها باعث شکل‌گیری سیاست‌های خرد متفاوت و گاه متناقض شده است. طبیعتاً این معضل آثار نامطلوبی بر هنر و هنرمندان می‌گذارد.

- **متروک ماندن برخی از گونه‌های هنری:** فرهنگ و تمدن ایران‌زمین برخوردار از هنرهای مختلفی است که بسیاری از آنها به مرور زمان رنگ کهنگی به‌خود گرفته و به تعبیری درحال «انقراض» هستند. هنرهایی که در ارتباط بسیار نزدیک با زندگی و آیین‌های سنتی و حتی مذهبی مردم بوده و در خانه و خیابان حضور داشته و اکنون از کارگاه‌های کوچک و بزرگ هنری رخت بر بسته‌اند هنرهایی چون گیوه‌دوزی، سوزن‌دوزی، خطاطی، ترمه‌دوزی، خراطی، سفالگری و... .

یکی از چالش‌های پیش‌روی هنر ایرانی - اسلامی متروک و مهجور ماندن این گونه‌های هنری و کم‌توجهی و بسیاری مواقع بی‌توجهی سیاست هنری به آنهاست.

منابع و مآخذ

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
۲. توکلی، شهرام. مجموعه قوانین و مقررات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، معاونت حقوقی و امور مجلس وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۹.
۳. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تعاریف و مفاهیم واژه‌ها و اقلام آماری حوزه فرهنگ و هنر، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۱.
۴. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سالنامه آماری فرهنگ و هنر، ۱۳۸۸.
۵. معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی ریاست جمهوری، گزارش عملکرد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۹۰.
۶. آزاده‌فر، محمدرضا. اقتصاد موسیقی: فرآیند تولید، بازاریابی و فروش محصولات، تهران، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ۱۳۹۰.
۷. وزارت آموزش علوم، تحقیقات و فناوری. اطلس ملی آموزش عالی، سال تحصیلی ۱۳۷۸ - ۱۳۸۸.
۸. سایت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
www.ershad.ir
۹. سایت شورای عالی انقلاب فرهنگی
www.iranculture.org
۱۰. سایت حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
<http://www.hozehonari.com>
۱۱. سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
www.msrt.ir
۱۲. سایت وزارت آموزش و پرورش
www.medu.ir
۱۳. سایت شهرداری تهران
www.tehran.ir
۱۴. سایت IMDb
<http://www.imdb.com/genre>
۱۵. خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)
[isna.ir](http://www.isna.ir)
۱۶. سایت سینمایی سینت
<http://www.cinetmag.com>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۲۴۱۱

عنوان گزارش: آشنایی اجمالی با سیاستگذاری در حوزه هنر؛ (سینما، هنرهای نمایشی، موسیقی و هنرهای تجسمی)

نام دفتر: مطالعات فرهنگی (گروه رسانه، هنر و گردشگری)

تهیه و تدوین: ابراهیم غلامپورآهنگر

ناظران علمی: وحید یامین‌پور، سینا کلهر

متقاضی: معاونت پژوهشی

مدیر مطالعه: سیدعلی کشفی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. هنر

۲. سیاستگذاری

۳. سینما

۴. هنرهای نمایشی

۵. هنرهای تجسمی

۶. موسیقی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۳/۲۸